

LİMNİ VE MALTA MEKTUPLARI

ZİYA GÖKALP

Hazırlayan
Fevziye Abdullah Tansel





© / otukennesriyat

YAYIN NU: 2273
KÜLTÜR SERİSİ: 1192

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-892-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Türk Tarih Kurumu, 1965
2. Basım: Türk Tarih Kurumu, 1989
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Prof. Dr. Abdullah Uçman

Düzeltili: Gürkan Canpolat-Abdullah Altınay

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: [0212] 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	33
ZİYA GÖKALP'A AİT BAZI HÂTİRALAR / PROF. DR. FUAD KÖPRÜLÜ	35
ZİYA GÖKALP'İN LİMNİ VE MALTA HAYATI / FEVZİYE ABDULLAH TANSEL	39

LİMNİ MEKTUPLARI (27 MAYIS 1919 – 18 EYLÜL 1919)

Mektup Nu.			
1.	27 Mayıs, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	69
2.	29 Mayıs, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	70
I.	? Haziran, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	71
II.	6 Haziran, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	72
3.	26 Haziran, 1919	Seniha Hanım'a	73
4.	26 Haziran, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	73
III.	3 Temmuz, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	74
IV.	10 Temmuz, 1919	Vecihe Hanım'a	75
V.	10 Temmuz, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	76
5.	15 Temmuz, 1919	Vecihe Hanım'a	77
VI.	17 Temmuz, 1919	Vecihe Hanım'a	77
VII.	17 Temmuz, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	78
VIII.	22 Temmuz, 1919	Vecihe Hanım'a	79
IX.	22 Temmuz, 1919	Seniha Hanım'a	80
X.	29 Temmuz, 1919	Vecihe Hanım'a	80
XI.	29 Temmuz, 1919	Seniha Hanım'a	81
XII.	5 Ağustos, 1919	Vecihe Hanım'a	82
6.	5 Ağustos, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	82
XIII.	11 Ağustos, 1919	Vecihe Hanım'a	83
XIV.	11 Ağustos, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	84
XV.	18 Ağustos, 1919	Vecihe Hanım'a	85
XVI.	18 Ağustos, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	86
XVII.	25 Ağustos, 1919	Vecihe Hanım'a	87

7.	25 Ağustos, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	88
8.	1 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	89
9.	1 Eylül, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	90
XVIII.	8 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	91
XIX.	8 Eylül, 1919	Seniha Hanım'a	92
10.	8 Eylül, 1919	Hürriyet Hanım'a	93
XX.	8 Eylül, 1919	Türkân Hanım'a	95
XXI.	15 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	97
XXII.	18 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	99

MALTA MEKTUPLARI

(22 EYLÜL 1919/1335 – 30 NİSAN 1921/1337)

I.

Polverista Mektupları (22 Eylül, 1919 – 8 Aralık 1919)

XXIII.	22 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	103
11.	22 Eylül, 1919	Nihad Gökalp'a	104
XXIV.	22 Eylül, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	104
XXV.	25 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	105
XXVI.	25 Eylül, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	106
XXVII.	29 Eylül, 1919	Vecihe Hanım'a	107
XXVIII.	29 Eylül, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	108
XXIX.	2 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	109
XXX.	2 Ekim, 1919	Seniha ve Hürriyet Hanımlara	110
XXXI.	6 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	111
12.	6 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	113
XXXII.	9 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	114
13.	9 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	115
XXXIII.	13 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	116
XXXIV.	13 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	118
XXXV.	16 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	119
XXXVI.	16 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	120
XXXVII.	20 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	121
XXXVIII.	20 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	123
XXXIX.	23 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	124
XL.	23 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	125

XLI.	27 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	127
XLII.	27 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	128
XLIII.	30 Ekim, 1919	Vecihe Hanım'a	130
XLIV.	30 Ekim, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	131
XLV.	3 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	133
XLVI.	3 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	134
XLVII.	6 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	135
XLVIII.	6 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	136
XLIX.	10 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	138
L.	10 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	139
LI.	13 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	140
LII.	13 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	142
LIII.	17 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	143
LIV.	17 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	144
LV.	20 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	146
LVI.	20 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	147
LVII.	24 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	148
LVIII.	24 Kasım, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	149
LIX.	27 Kasım, 1919	Vecihe Hanım'a	151
LX.	4 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	152
LXI.	4 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	153
LXII.	8 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	154
LXIII.	8 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	156

II.

Eskiverdala Mektupları (11 Aralık 1919/1335 – 5 Ocak 1920/1336)

14.	11 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	159
LXIV.	11 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	160
LXV.	15 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	161
LXVI.	15 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	163
LXVII.	18 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	164
LXVIII.	18 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	165
LXIX.	22 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	166
LXX.	22 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	168
LXXI.	25 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	169
LXXII.	25 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	170

LXXXIII.	25 Aralık, 1919	Seniha Hanım'a	171
LXXXIV.	25 Aralık, 1919	Hürriyet Hanım'a	172
LXXXV.	25 Aralık, 1919	Türkân Hanım'a	172
LXXXVI.	29 Aralık, 1919	Vecihe Hanım'a	173
LXXXVII.	29 Aralık, 1919	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	174
LXXXVIII.	29 Aralık, 1919	Seniha Hanım'a	175
LXXXIX.	29 Aralık, 1919	Türkân Hanım'a	175
LXXX.	1 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	176
LXXXI.	1 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	177
LXXXII.	1 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	178
15.	2 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	178
LXXXIII.	2 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	179
LXXXIV.	3 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	180
LXXXV.	3 Ocak, 1920	Hürriyet Hanım'a	180
LXXXVI.	3 Ocak, 1920	Türkân Hanım'a	181
LXXXVII.	4 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	181
LXXXVIII.	4 Ocak, 1920	Hürriyet Hanım'a	182
LXXXIX.	4 Ocak, 1920	Türkân Hanım'a	182
XC.	5 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	183
XCI.	5 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	184

III.

Yeniverdala Mektupları (5 Ocak 1920 – 12 Şubat 1920/1336)

XCII.	5 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	187
XCIII.	8 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	188
XCIV.	8 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	189
XCV.	8 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	190
XCVI.	12 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	191
XCVII.	12 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	193
XCVIII.	12 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	194
16.	12 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	195
17.	12 Ocak, 1920	Hürriyet Hanım'a	195
XCIX.	15 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	196
C.	15 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	197
CI.	15 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	198
CII.	19 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	199

CIII.	19 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	200
CIV.	19 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	202
CV.	19 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	203
CVI.	22 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	203
CVII.	22 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	205
CVIII.	22 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	206
CIX.	25 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	207
CX.	25 Ocak, 1920	Hürriyet Hanım'a	207
CXI.	25 Ocak, 1920	Türkân Hanım'a	208
CXII.	26 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	208
CXIII.	26 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	209
CXIV.	26 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	210
CXV.	28 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	211
CXVI.	28 Ocak, 1920	Hürriyet Hanım'a	212
CXVII.	29 Ocak, 1920	Vecihe Hanım'a	212
CXVIII.	29 Ocak, 1920	Seniha Hanım'a	214
CXIX.	29 Ocak, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	215
CXX.	2 Şubat, 1920	Vecihe Hanım'a	216
CXXI.	2 Şubat, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	217
CXXII.	2 Şubat, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	218
CXXIII.	2 Şubat, 1920	Seniha Hanım'a	219
CXXIV.	2 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım'a	220
CXXV.	4 Şubat, 1920	Seniha Hanım'a	220
CXXVI.	4 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım'a	221
CXXVII.	4 Şubat, 1920	Türkân Hanım'a	222
CXXVIII.	5 Şubat, 1920	Vecihe Hanım'a	222
CXXIX.	5 Şubat, 1920	Vecihe Hanım'a	223
CXXX.	5 Şubat, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	224
CXXXI.	9 Şubat, 1920	Vecihe Hanım'a	226
CXXXII.	9 Şubat, 1920	Vecihe Hanım'a	227
CXXXIII.	9 Şubat, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	228
CXXXIV.	9 Şubat, 1920	Seniha Hanım'a	229
CXXXV.	9 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım'a	230
CXXXVI.	9 Şubat, 1920	Türkân Hanım'a	230
CXXXVII.	12 Şubat, 1920	Vecihe Hanım'a	231
18.	12 Şubat, 1920	Nihad Bey'e	232
CXXXVIII.	12 Şubat, 1920	Vecihe ve Seniha Hanımlara	233

CXXXIX.	12 Şubat, 1920	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	234
CXL.	12 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	235
CXLI.	12 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım’a	236
CXLII.	12 Şubat, 1920	Türkân Hanım’a	236

IV.

Polverista Mektupları (16 Şubat 1920/1336 – 30 Nisan 1921/1337)

CXLIII.	16 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	239
CXLIV.	16 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	240
CXLV.	16 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	241
CXLVI.	16 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	242
CXLVII.	16 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	243
CXLVIII.	16 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım’a	243
CXLIX.	19 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	245
CL.	19 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	246
CLI.	19 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	247
CLII.	19 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	248
CLIII.	19 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	248
CLIV.	19 Şubat, 1920	Türkân Hanım’a	249
CLV.	21 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	249
CLVI.	23 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	250
CLVII.	23 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	251
19.	23 Şubat, 1920	Nihad Bey’e	252
CLVIII.	23 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	253
CLIX.	23 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	254
CLX.	23 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım’a	255
CLXI.	23 Şubat, 1920	Türkân Hanım’a	255
CLXII.	26 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	256
CLXIII.	26 Şubat, 1920	Vecihe Hanım’a	257
CLXIV.	26 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	258
CLXV.	26 Şubat, 1920	Seniha Hanım’a	259
CLXVI.	26 Şubat, 1920	Hürriyet Hanım’a	259
CLXVII.	26 Şubat, 1920	Türkân Hanım’a	260
CLXVIII.	1 Mart, 1920	Vecihe Hanım’a	260
CLXIX.	1 Mart, 1920	Vecihe Hanım’a	261
CLXX.	1 Mart, 1920	Seniha Hanım’a	263

CLXXI.	4 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	264
CLXXII.	4 Mart, 1920	Türkân Hanım'a	265
CLXXIII.	8 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	265
CLXXIV.	8 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	267
CLXXV.	8 Mart, 1920	Türkân Hanım'a	268
CLXXVI.	9 Mart, 1920	Türkân Hanım'a	268
CLXXVII.	11 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	269
CLXXVIII.	11 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	270
20.	11 Mart, 1920	Nihad Bey'e	271
CLXXIX.	11 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	272
CLXXX.	11 Mart, 1920	Hürriyet Hanım'a	273
CLXXXI.	15 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	274
CLXXXII.	15 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	275
CLXXXIII.	15 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	276
CLXXXIV.	15 Mart, 1920	Türkân Hanım'a	277
CLXXXV.	18 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	277
CLXXXVI.	18 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	278
CLXXXVII.	18 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	279
CLXXXVIII.	18 Mart, 1920	Hürriyet Hanım'a	280
CLXXXIX.	22 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	281
CXC.	22 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	283
CXCI.	22 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	284
CXCII.	22 Mart, 1920	Hürriyet Hanım'a	285
CXCIII.	24 Mart, 1920	Türkân Hanım'a	285
CXCIV.	25 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	286
CXCV.	25 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	287
21.	25 Mart, 1920	Nihad Bey'e	288
CXCVI.	25 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	289
CXCVII.	? Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	290
CXCVIII.	29 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	290
CXCIX.	29 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	291
CC.	29 Mart, 1920	Vecihe Hanım'a	292
CCI.	29 Mart, 1920	Seniha Hanım'a	293
CCII.	1 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	293
CCIII.	1 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	294
CCIV.	1 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	295
CCV.	1 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	296

CCVI.	1 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	297
CCVII.	2 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	297
CCVIII.	5 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	298
CCIX.	5 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	299
CCX.	5 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	300
CCXI.	5 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	301
CCXII.	5 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	302
CCXIII.	5 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	302
CCXIV.	8 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	303
CCXV.	8 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	304
CCXVI.	8 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	304
CCXVII.	8 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	305
22.	12 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	305
CCXVIII.	12 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	306
CCXIX.	12 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	308
CCXX.	12 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	309
CCXXI.	12 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	309
CCXXII.	12 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	310
CCXXIII.	15 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	310
CCXXIV.	15 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	311
CCXXV.	15 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	312
CCXXVI.	15 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	313
CCXXVII.	15 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	313
CCXXVIII.	19 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	314
CCXXIX.	19 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	315
CCXXX.	19 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	316
CCXXXI.	22 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	316
23.	22 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	317
CCXXXII.	22 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	318
CCXXXIII.	22 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	319
CCXXXIV.	22 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	320
CCXXXV.	22 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	320
CCXXXVI.	26 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	321
CCXXXVII.	26 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	322
CCXXXVIII.	26 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	323
CCXXXIX.	26 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	323

CCXL.	26 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	324
CCXLI.	26 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	324
CCXLII.	29 Nisan, 1920	Vecihe Hanım'a	325
CCXLIII.	29 Nisan, 1920	Seniha Hanım'a	326
CCXLIV.	29 Nisan, 1920	Hürriyet Hanım'a	327
CCXLV.	29 Nisan, 1920	Türkân Hanım'a	327
CCXLVI.	3 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	328
CCXLVII.	3 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	329
CCXLVIII.	3 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	330
CCXLIX.	3 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	331
CCL.	6 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	331
CCLI.	6 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	332
24.	6 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	333
CCLII.	6 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	334
CCLIII.	10 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	334
CCLIV.	10 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	336
CCLV.	10 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	337
CCLVI.	13 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	337
CCLVII.	13 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	338
CCLVIII.	13 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	340
CCLIX.	14 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	340
CCLX.	14 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	341
CCLXI.	14 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	341
CCLXII.	14 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	342
CCLXIII.	17 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	342
CCLXIV.	17 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	343
CCLXV.	17 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	344
CCLXVI.	17 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	345
CCLXVII.	17 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	345
CCLXVIII.	18 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	346
CCLXIX.	18 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	347
CCLXX.	18 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	348
CCLXXI.	24 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	348
CCLXXII.	24 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	349
25.	24 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	350
CCLXXIII.	24 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	351

CCLXXIV.	27 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	351
26.	27 Mayıs, 1920	Nihad Bey'e	352
CCLXXV.	27 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	353
CCLXXVI.	27 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	354
CCLXXVII.	27 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	354
CCLXXVIII.	31 Mayıs, 1920	Vecihe Hanım'a	355
CCLXXIX.	31 Mayıs, 1920	Seniha Hanım'a	356
CCLXXX.	31 Mayıs, 1920	Hürriyet Hanım'a	357
CCLXXXI.	31 Mayıs, 1920	Türkân Hanım'a	358
CCLXXXII.	4 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	358
CCLXXXIII.	4 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	359
CCLXXXIV.	4 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	360
CCLXXXV.	4 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	361
CCLXXXVI.	5 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	361
CCLXXXVII.	7 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	362
27.	7 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	363
CCLXXXVIII.	7 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	364
CCLXXXIX.	7 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	365
CCXC.	10 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	365
CCXCI.	10 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	367
CCXCII.	10 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	368
CCXCIII.	10 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	369
CCXCIV.	14 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	369
CCXCV.	14 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	370
CCXCVI.	14 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	372
CCXCVII.	14 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	373
CCXCVIII.	17 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	373
CCXCIX.	17 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	374
CCC.	17 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	375
CCCI.	17 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	376
CCCII.	21 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	376
CCCIII.	21 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	378
CCCIV.	21 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	379
CCCV.	21 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	379
CCCVI.	24 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	380
CCCVII.	24 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	381
CCCVIII.	28 Haziran, 1920	Vecihe Hanım'a	382

CCCIX.	28 Haziran, 1920	Seniha Hanım'a	383
28.	28 Haziran, 1920	Hürriyet Hanım'a	384
CCCX.	28 Haziran, 1920	Türkân Hanım'a	385
CCCXI.	1 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	385
CCCXII.	1 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	387
CCCXIII.	1 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	388
CCCXIV.	5 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	388
CCCXV.	5 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	389
CCCXVI.	5 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	390
CCCXVII.	8 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	391
CCCXVIII.	8 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	392
CCCXIX.	8 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	393
CCCXX.	8 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	394
CCCXXI.	12 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	394
CCCXXII.	12 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	395
CCCXXIII.	12 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	396
CCCXXIV.	12 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	397
CCCXXV.	14 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	397
CCCXXVI.	14 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	398
CCCXXVII.	15 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	398
CCCXXVIII.	15 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	399
CCCXXIX.	15 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	400
CCCXXX.	15 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	401
CCCXXXI.	19 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	401
CCCXXXII.	19 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	402
CCCXXXIII.	19 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	403
CCCXXXIV.	19 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	404
CCCXXXV.	22 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	404
CCCXXXVI.	22 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	405
CCCXXXVII.	22 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	406
CCCXXXVIII.	22 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	407
CCCXXXIX.	26 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	407
CCCXL.	26 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	409
CCCXLI.	26 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	410
CCCXLII.	26 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	410
CCCXLIII.	29 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	411
CCCXLIV.	29 Temmuz, 1920	Seniha Hanım'a	412

CCCXLV.	29 Temmuz, 1920	Vecihe Hanım'a	413
CCCXLVI.	29 Temmuz, 1920	Hürriyet Hanım'a	413
CCCXLVII.	29 Temmuz, 1920	Türkân Hanım'a	414
CCCXLVIII.	2 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	415
CCCXLIX.	2 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	416
CCCL.	2 Ağustos, 1920	Hürriyet Hanım'a	417
CCCLI.	2 Ağustos, 1920	Türkân Hanım'a	417
CCCLII.	5 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	418
CCCLIII.	5 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	419
CCCLIV.	5 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	420
CCCLV.	5 Ağustos, 1920	Hürriyet Hanım'a	421
CCCLVI.	5 Ağustos, 1920	Türkân Hanım'a	421
CCCLVII.	9 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	422
CCCLVIII.	9 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	423
CCCLIX.	9 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	424
CCCLX.	9 Ağustos, 1920	Hürriyet Hanım'a	424
CCCLXI.	9 Ağustos, 1920	Türkân Hanım'a	425
CCCLXII.	12 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	425
CCCLXIII.	12 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	426
CCCLXIV.	12 Ağustos, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	427
CCCLXV.	17 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	428
29.	17 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	429
CCCLXVI.	17 Ağustos, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	430
CCCLXVII.	19 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	431
CCCLXVIII.	19 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	432
CCCLXIX.	19 Ağustos, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	433
CCCLXX.	23 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	433
CCCLXXI.	23 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	434
CCCLXXII.	23 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	435
CCCLXXIII.	23 Ağustos, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	436
CCCLXXIV.	26 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	436
CCCLXXV.	26 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	437
CCCLXXVI.	26 Ağustos, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	438
CCCLXXVII.	30 Ağustos, 1920	Vecihe Hanım'a	439
CCCLXXVIII.	30 Ağustos, 1920	Seniha Hanım'a	440
CCCLXXIX.	30 Ağustos, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	441
CCCLXXX.	2 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	441

30.	2 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	442
CCCLXXXI.	2 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	444
CCCLXXXII.	6 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	444
CCCLXXXIII.	6 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	445
CCCLXXXIV.	6 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	446
CCCLXXXV.	9 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	447
CCCLXXXVI.	9 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	448
CCCLXXXVII.	9 Eylül, 1920	Hürriyet Hanım'a	449
CCCLXXXVIII.	9 Eylül, 1920	Türkân Hanım'a	449
CCCLXXXIX.	13 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	449
CCCXC.	13 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	450
CCCXCI.	13 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	451
CCCXCII.	16 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	452
CCCXCIII.	16 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	453
CCCXCIV.	16 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	454
CCCXCV.	16 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	454
CCCXCVI.	20 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	455
CCCXCVII.	20 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	456
CCCXCVIII.	20 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	457
CCCXCIX.	23 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	457
31.	23 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	458
CCCC.	23 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	459
CCCCI.	27 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	460
CCCCII.	27 Eylül, 1920	Seniha Hanım'a	461
CCCCIII.	30 Eylül, 1920	Vecihe Hanım'a	462
CCCCIV.	30 Eylül, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	463
CCCCV.	4 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	463
CCCCVI.	4 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	465
CCCCVII.	4 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	466
CCCCVIII.	7 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	466
CCCCIX.	7 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	467
CCCCX.	7 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	468
CCCCXI.	11 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	469
32.	11 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	470
CCCCXII.	11 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	471
CCCCXIII.	14 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	471
CCCCXIV.	14 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	472

CCCCXV.	14 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	473
CCCCXVI.	18 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	474
CCCCXVII.	18 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	475
CCCCXVIII.	18 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	476
CCCCXIX.	21 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	477
CCCCXX.	21 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	478
CCCCXXI.	21 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	479
CCCCXXII.	25 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	479
CCCCXXIII.	25 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	480
CCCCXXIV.	25 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	481
CCCCXXV.	28 Ekim, 1920	Vecihe Hanım'a	482
CCCCXXVI.	28 Ekim, 1920	Seniha Hanım'a	483
CCCCXXVII.	28 Ekim, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	484
CCCCXXVIII.	1 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	484
CCCCXXIX.	1 Kasım, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	486
CCCCXXX.	2 Kasım, 1920	Hürriyet Hanım'a	486
CCCCXXXI.	4 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	487
CCCCXXXII.	4 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	488
CCCCXXXIII.	4 Kasım, 1920	Hürriyet Hanım'a	489
CCCCXXXIV.	4 Kasım, 1920	Türkân Hanım'a	490
CCCCXXXV.	8 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	491
CCCCXXXVI.	8 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	492
CCCCXXXVII.	12 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	493
CCCCXXXVIII.	12 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	494
CCCCXXXIX.	12 Kasım, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	495
CCCCXL.	15 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	496
CCCCXLI.	15 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	497
CCCCXLII.	22 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	498
CCCCXLIII.	22 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	499
CCCCXLIV.	22 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	500
CCCCXLV.	22 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	501
CCCCXLVI.	25 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	502
CCCCXLVII.	25 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	503
CCCCXLVIII.	29 Kasım, 1920	Vecihe Hanım'a	504
CCCCXLIX.	29 Kasım, 1920	Seniha Hanım'a	505
33.	30 Kasım, 1920	Hürriyet ve Türkân Hanımlara	506
CCCCL.	2 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	506

34.	2 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	507
CCCCLI.	6 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	508
CCCCLII.	6 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	509
CCCCLIII.	9 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	511
CCCCLIV.	9 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	512
CCCCLV.	13 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	513
CCCCLVI.	13 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	514
CCCCLVII.	16 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	515
CCCCLVIII.	16 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	516
CCCCLIX.	20 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	518
CCCCLX.	20 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	519
CCCCLXI.	23 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	520
CCCCLXII.	23 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	521
CCCCLXIII.	28 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	522
CCCCLXIV.	28 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	523
CCCCLXV.	30 Aralık, 1920	Vecihe Hanım'a	524
35.	30 Aralık, 1920	Seniha Hanım'a	525
CCCCLXVI.	3 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	526
CCCCLXVII.	3 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	527
CCCCLXVIII.	7 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	528
CCCCLXIX.	7 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	529
CCCCLXX.	10 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	530
CCCCLXXI.	10 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	531
CCCCLXXII.	13 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	532
CCCCLXXIII.	13 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	533
CCCCLXXIV.	17 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	534
CCCCLXXV.	17 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	535
CCCCLXXVI.	20 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	536
CCCCLXXVII.	20 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	537
CCCCLXXVIII.	24 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	538
36.	24 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	539
CCCCLXXIX.	27 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	540
CCCCLXXX.	27 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	541
CCCCLXXXI.	31 Ocak, 1921	Vecihe Hanım'a	542
CCCCLXXXII.	31 Ocak, 1921	Seniha Hanım'a	543
CCCCLXXXIII.	3 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	544
CCCCLXXXIV.	3 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	545

CCCCLXXXV.	7 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	546
CCCCLXXXVI.	7 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	547
CCCCLXXXVII.	10 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	548
CCCCLXXXVIII.	11 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	549
CCCCLXXXIX.	14 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	550
CCCXC.	14 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	551
CCCXCI.	17 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	552
CCCXCII.	17 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	553
CCCXCIII.	21 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	554
CCCXCIV.	21 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	555
CCCXCV.	24 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	556
CCCXCVI.	24 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	557
CCCXCVII.	28 Şubat, 1921	Vecihe Hanım'a	558
CCCXCVIII.	28 Şubat, 1921	Seniha Hanım'a	559
CCCXCIX.	28 Şubat, 1921	Hürriyet Hanım'a	560
CCCC.	3 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	561
CCCCI.	3 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	562
CCCCII.	7 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	563
CCCCIII.	7 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	564
CCCCIV.	10 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	565
CCCCV.	10 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	566
CCCCVI.	14 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	567
CCCCVII.	14 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	568
CCCCVIII.	17 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	569
CCCCIX.	17 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	570
CCCCX.	21 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	571
CCCCXI.	21 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	572
CCCCXII.	24 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	573
CCCCXIII.	24 Mart, 1921	Seniha Hanım'a	574
37.	28 Mart, 1921	Vecihe Hanım'a	575
CCCCXIV.	28 Mart, 1921	Seniha, Hürriyet, Türkân Hanımlara	576
CCCCXV.	1 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	577
CCCCXVI.	1 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	578
CCCCXVII.	4 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	579
CCCCXVIII.	7 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	580
CCCCXIX.	7 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	581
CCCCXX.	11 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	582

CCCCCXI.	11 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	583
CCCCCXII.	14 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	584
CCCCCXIII.	14 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	585
CCCCCXIV.	18 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	586
CCCCCXV.	18 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	587
CCCCCXVI.	21 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	588
CCCCCXVII.	21 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	589
CCCCCXVIII.	25 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	590
CCCCCXIX.	25 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	591
CCCCCXX.	28 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	592
CCCCCXXI.	28 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	593
CCCCCXXII.	30 Nisan, 1921	Vecihe Hanım'a	594
CCCCCXXIII.	30 Nisan, 1921	Seniha Hanım'a	595

İNDEKSLER

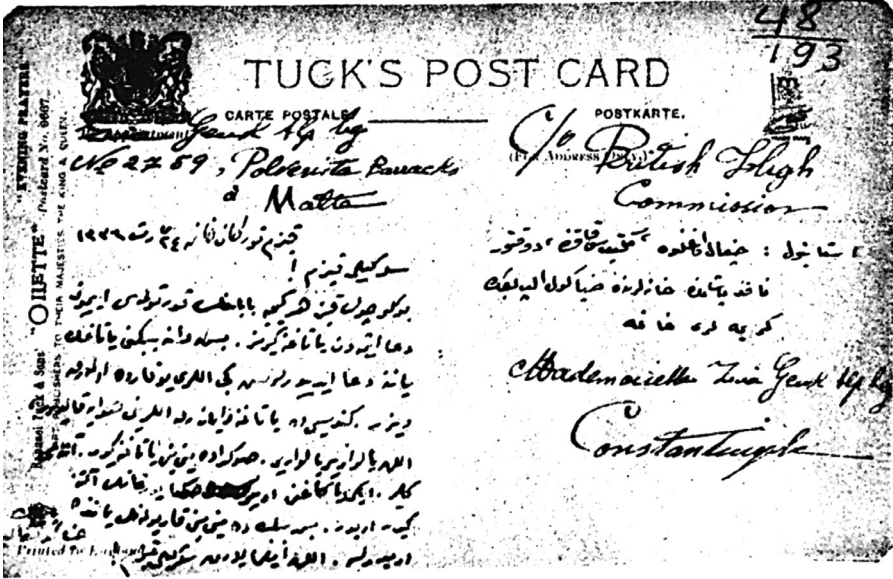
ZİYA GÖKALP'IN LİMNİ VE MALTA MEKTUPLARI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Abdullah Uçman

Türk fikir ve kültür hayatının önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Ziya Gökalp, Osmanlı Devleti ile İtilâf Devletleri arasında 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi hükümlerine göre İstanbul'u işgal eden İngiliz askerleri ve onlara yardım eden bir kısım hafiyeler tarafından verilen jurnal üzerine, 26 Ocak 1919 Salı günü Dârülfünun'daki dersine girmek üzere iken, tutuklanır. Önce, Sirkeci'deki Polis Müdüriyeti'ne, oradan da, tevkif edilen kırk kadar İttihatçı arkadaşıyla birlikte, Beyazıt'ta Seraskerlik Dairesi'ndeki Bekirağa Bölüğü'ne nakledilir.

Malta sürgünlerinden Edirne mebusu Şeref Uluğ'un verdiği bilgiye göre, işgal kuvvetlerine tevkif listesi aralarında Feylesof Rıza Tevfik'in de yer aldığı, Said Molla, Miralay Sadık Bey, Vasfi Hoca, eski Şeyhülislâmlardan Mustafa Sabri Efendi ve Âdil Bey gibi Hürriyet ve İtilâf Fırkası mensuplarınca verilmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla Ziya Gökalp'ın tevkif sebebi, İttihat ve Terakki Fırkası'nın önde gelen isimlerinden biri olmasıdır.

Ziya Gökalp ile tevkif edilen diğer arkadaşları 26 Mayıs'a kadar tam dört ay tam bir tecrit hâlinde Bekirağa Bölüğü'nde tutuklu kalır; 27 Mayıs 1919 günü Prens İna vapuru ile Limni'ye hareket edilir. Aralarında eski sadrazamlardan Said Halim Paşa ile kardeşi Abbas Halim Paşa, Çürüksulu Mahmud Paşa, Hacı Âdil Bey, Halil (Menteşe) Bey, eski Maarif Nâzırı Şükrü Bey, Midhat Şükrü (Bleda) Bey, İttihat ve Terakkî Umumi Kâtibi Ali Münif (Yeğena) Bey, Şeyhülislâm Hayri Efendi, gazeteci Velid Ebüzziya ile Ağaoğlu Ahmet Bey'den meydana gelen on iki kişilik katile, 29 Mayıs günü Limni'ye ulaşır. Sürgünler 18 Eylül 1919'a kadar Limni'de Mondros'ta kalır; daha sonra Malta adasına nakledilir. 1759 numaralı Ziya Gökalp ile diğer arkadaşları, önce Polverista, sonra Eskiverdala, Yeniverdala ve tekrar Polverista kampları olmak üzere 30 Nisan 1921'e kadar Malta'da kalır. Ziya Gökalp, Mart 1921'de düzenlenen Londra Konferansı sonucu çıkan af üzerine, diğer 64 arkadaşıyla birlikte on



Ziya Gökalp'ın, iki yaşındaki kızı Türkân Hanım'a Malta'dan gönderdiği kart ve bunun arkasındaki yazısı (Yeni harflerimize çevrilmiş metni 285'inci sayfadadır: Nu. CXCIH).



Gökalp, Malta'dan dönünce, ailesiyle beraber yaşamayı tasarladığı muhayyel Yeşilköy'ü andıran bu kartı, zevcesi Vecihe Hanım'a yollamıştır.
Metni, 420'nci sayfadadır: Nu. CCCLIV.

ÖN SÖZ

Türk Tarih Kurumu bu ciltle, büyük Türk düşünürü Ziya Gökalp'ın 572 mektubunu, *Ziya Gökalp Külliyyâtı*'nın II. cildi olarak, yayınlamış bulunuyor. Bu mektuplar da, birinci cilt gibi, Sayın Fevziye Abdullah Tansel tarafından büyük bir titizlikle yayına hazırlanmıştır. Mektupların 534'ü 1943'te Türk Tarih Kurumu tarafından rahmetlinin kızlarından satın alınmıştı. Geri kalan 39 mektuptan çoğu, Fevziye Abdullah Tansel tarafından muhtelif eser, mecmua ve gazetelerden derlenmiş, bir kısmı da Ziya Gökalp'ın kızı Sayın Seniha Göksel ile damadı rahmetli Ali Nüzhet Göksel tarafından kendisine yayınlanmak üzere verilmiştir.

Bu mektuplar Ziya Gökalp'ı bir eş ve bir baba olarak bize tanıtaçağı gibi, onun dünya görüşünü, hayat felsefesini ve insan tarafını da yansıtacaktır.

Ziya Gökalp Külliyyâtı'nın birinci cildini *Şiirler ve Halk Masalları* adı altında 1952'de yayınlamıştık. İkinci cildini on üç yıl sonra yayınlamak mümkün oldu. Bu gecikme, işin güçlüğüne göstermeye yeter sanırız.

Külliyyâtın üçüncü cildinde rahmetlinin dergi ve gazetelerde çıkan çeşitli ilmî araştırmaları yer alacaktır. Büyük bir kısmı toplanmış olan bu cildi de kısa bir zamanda yayınlamayı umuyoruz.

ULUĞ İĞDEMİR

Türk Tarih Kurumu Genel Müdürü

ZİYA GÖKALP'A AİT BAZI HÂTIRALAR

Yıllar ne çabuk geçiyor! Ziya Gökalp'ı kaybettiğimiz günden beri kırk yıldan çok olmuş... Bu acı günü hatırladığım zaman, gözlerimin önünde bütün bir mâzî canlanır ve süratle çevrilen bir sinema şeridi gibi, 1912'den 1924'e kadar geçen yıllara ait bir yığın hâtıralar tekrar safha safha hayâlîmnden geçer. *Türk Yurdu*'nun Cağaloğlu'ndaki küçük idarehânesinden başlayarak, Türk Ocağı'nda, Dârülfünûn'da, *Yeni Mecmua*'nın İttihad ve Terakkî Merkez-i Umûmî binasındaki odasında, başta Ziya Gökalp olmak üzere bir avuç arkadaşla geçirdiğimiz uzun saatleri hatırlarım.

Ağaoğlu Ahmed, Hüseyinzâde Ali, Hamdullah Suphi, Celâl Sâhir, Şerefeddin Yaltkaya, Halim Sâbit, Yusuf Akçura, Ömer Seyfeddin, Kâzım Nâmî, Ali Cânib ve daha başka arkadaşların da iştirak ettikleri bu toplantılarda, Ziya Gökalp daima bir mihrak mahiyetini muhafaza ederdi. Sıkılğan bir çocuk kadar mahcup, sessiz ve mütevâzı olan Ziya, sevdiği arkadaşlarının samimi çevresinde büsbütün başka bir hüviyet alır, canlanır, neşelenir, uzun münakaşalara ve izahlara girer, zaman zaman zarif şakalardan, ta'rizlerden de geri kalmazdı. Resmî ve kalabalık içtimâlarda, meselâ Edebiyat Fakültesi'nin profesörler meclisinde yahut İlmî Istılahlar Encümeni'nde o kadar sessiz ve durgun olan Ziya'nın coşkun ve idealist rûhu, samimi mizâcî, geniş bilgisi, diماغının terkipçi ve telifçi kudreti bilhassa dostlar meclisinde kendini gösterirdi. Bu meclislerde bulunmayarak onunla yalnız umumi toplantılarda temas etmiş olanların Ziya'yı anlamalarına imkân yoktu; çünkü Ziya samimi dostlar meclisinin dışında bir köşeye çekilip boynunu büker, lakırdıya karışmaz, kendisine sorulan saçma-sapan şeylere bir-iki kelime cevap vermekle iktifâ ederdi. Onun bu mütevâzı, gösterişsiz, mahcup hâlini gören ve yalnız zevâhîre göre hüküm vermekte tereddüt etmeyen birtakım zavallıların, Ziya'yı "silik ve mânâsız bir adam" telâkki ettiklerine çok defa şahit oldum; onların Ziya'yı yakından tanımalarına imkân olmadığı gibi, eserlerini okuyup anlamaları ve takdir edebilmeleri de kabil değildi. Eski Şark kültürüne, medrese an'anelelerine körükörüne bağlı kalanlar, Ziya Gökalp'ın yeni fikirlerini ve memleket görüşlerini anlamaktan ne kadar uzak kaldırsa, mânâ ve mahiyetini bilmedikleri Garp medeniyetine aynı taassupla ve aynı dar zihniyyetle hayran

olanlar da Ziya'nın yeni telâkkîlerini anlamaktan o kadar uzaktılar. İttihad ve Terakkî Merkez-i Umûmîsi âzâsı sıfatıyla büyük bir nüfûza sahip olması tabîî olan Ziya Gökalp'ın, her günkü alelâde siyaset hadiseleri ve şahıslarla hiçbir alâkası yoktu. Yanında bu türlü meseleler bahis mevzûu olduğu zaman, hiç hoşlanmaz, hattâ sinirlenirdi. Memlekete ait bütün ideolojik meselelere, ilim ve sanat dâvâlarına, içtimâî hayatta yapılması zaruri her türlü inkılâplara şiddetle alâkadar olan Ziya Gökalp, bunlar dışındaki basit mevzulara, dedikodulara, günün hadiselerine hiç ehemmiyet vermez, onlarla hiç meşgul olmazdı. A. Fouillet'nin *kuvvet-fikir* nazariyesine şiddetle bağlı olduğu için, memlekette her şeyden önce bir fikir ve zihniyet inkılâbının gerçekleşmesi ve bu olmadıkça hiçbir müspet netice elde edilemeyeceği kanaatinde idi. Durkheim'in sosyolojik görüşlerini benimsediği için de, içtimâî determinizm esasına sadık kalarak, ferdî âmillerden çok, içtimâî şartların nüfûzuna inanıyordu; fakat buna rağmen zaman zaman büyük şahsiyetlerin tarihin gidişi üzerinde çok tesirli olduklarını göz önüne alarak, bir nevi "kahramanlar perestîşkârlığı"na saptığı da oluyordu ki, aramızdaki münakaşaların en esaslılarından birini işte bu teşkil etmekte idi. Bu meselede rahmetli Ağaoğlu Ahmed'in daima benimle beraber olduğunu ve Ziya ile çok şiddetli münakaşalara girdiğini asla unutamam. Sırası gelmişken şunu ehemmiyetle kaydetmeliyim ki, Ziya'nın Birinci Cihan Harbî sırasında Talât Paşa ve Enver Paşa için, İstiklâl zaferinden sonra da Gazi için yazdığı manzumeleri sadece birer hulûskârlık mahsûlü sayanlar, Ziya'nın yüksek rûhunu ve ahlâkını anlayamayan bîcârelerdir. O, bu manzumelerde, coşkun ve mistik rûhuna samimiyetle tercüman olmaktan başka bir şey yapmamıştı.

Kuvvetli bir hâfizaya, Şark ve Garb'a ait geniş ve sağlam bilgilere, çok etraflı sosyolojik mâlûmata sahip olan Ziya Gökalp, her şeyin üstünde büyük bir sistemcilik kabiliyetine malikti. Durkheim sosyolojisine bağlılık iddiasında bulunmakla beraber, hiçbir zaman bu mektebin objektif usullerine riâyet etmemişti; çünkü her şeyden önce memleketin büyük ve hayatî meselelerine süratli bir hal çaresi bulmak istiyor ve sosyolojiyi bu hususta bir yol gösterici, bir vasıta olarak kullanmak gayesini takip ediyordu. Onun, amelî bir gaye taşımayan ve nazarî mevzûlarla alâkalı pek az yazılarında bile bu amelî gayeyi sezme pek kolaydır. İşte bu bakımdan, Ziya'nın sosyolojisini, tamamıyla millî bir "içtimâî felsefe" saymak, bence en doğru bir görüştür; işte, onun en büyük kıymeti de burada, içtimâî hayatımız üzerinde yalnız fikren değil, fiilen de çok müessir bir "millî rehber" oluşundadır. Türkiye Cumhuriyeti, Kurtuluş Zaferi'ni takip eden üç-dört yıl içinde onun başlıca fikirlerini süratle tatbikat sahasına koymakla, bunun en büyük delilini vermiştir.

Ziya'nın, fikir tarihimizdeki eşsiz yerini belirtecek, onu gelecek nesillere lâıykıyla tanıttacak ciddi eserlere çok muhtacız. Merhum Ali Nüzhet Göksel'in *Olup Biten Şeyler* (Diyarbakir, Vilâyet Matbaası, 1922) ve *Ziya Gökalp, Hayatı ve*

Malta Mektupları (İstanbul, 1931) adlı eserlerinde onun hayatına dair verilen mâlûmâta, daha sonraki neşriyatta hemen hemen yeni bir şey ilâve edilmemiştir. Ziyâeddin Fahri Fındıkoğlu'nun, 1936'da Paris'te basılan *Ziya Gökalp et sa Sociologie* adlı kitabından sonra devam etmekte olan tetkikleri, Osman Tolga'nın, onun iktisâdî fikirlerine dair İstanbul Üniversitesi İktisat ve İctimâiyât Enstitüsü tarafından 1949'da neşredilen *Ziya Gökalp ve İktisadî Fikirleri*, genç araştırmacılarımızın da bu ihtiyacı hissederek bu boşluğu doldurmaya çalıştıklarını gösteren güzel ve ümit verici birer delildir.

Şu kadar var ki, Ziya'nın tam mânâsıyla anlaşılabilmesi için, her şeyden önce, vaktiyle Arap harfleriyle basılmış kitaplarının iyi bir tab'ı; gazetelerde, mecmualarda dağınık halde bulunan eserlerinin, basılmamış yazılarının da neşri icap eder. İşte, Türk Tarih Kurumu, *Ziya Gökalp Külliyyâtı*'nın tab'ına başlamakla, onun üzerinde çalışacaklar için sağlam bir zemin hazırlamaktadır. Bu külliyyâtın birinci cildini teşkil eden ve 1952'de basılan *Şiirler ve Halk Masalları*'ndan sonra, şimdi de, bu ikinci cildi meydana getiren kendi el yazısıyla ailesine Limni ve Malta'dan yolladığı mektuplarının neşri, onun hayatını ve fikirlerini aydınlatan yeni bilgiler kazandıracak ve en güvenilir bir kaynak vazifesini görecektir.

Hâtırasını daima hürmet ve muhabbetle ta'ziz ettiğim bu büyük dostumun, mektuplarından meydana gelen bu cilde, bana, kırk üç yıl önce, Diyarbakir'den gönderdiği mühim bir mektubunu ilâveyi faydalı buldum. Bu mektubunda, filoloji, etnografi ve folklor bakımından çok zengin olan Diyarbakir'de halk masallarını topladığından, millî mûsıkîmizi ihya için halk türkülerini notaya aldıkları ve geleceğe ait bazı plânlarından da bahsetmiştir. Ne yazık ki, Ziya'nın genç yaşta ölümü, Diyarbakir'de halk itikadlarını toplamak arzusunun, bir etnoloji enstitüsü, bir arkeoloji müzesi kurmak hususundaki plânlarının tahakkukuna imkân vermedi; fakat bunları daha o zaman düşünmüş olması, memleketimizin bu gibi millî müesseselere ne kadar muhtaç olduğunu kavrayarak bu sahalarda da çalışmaya başladığını gösterme bakımından bir kıymet ifade eder.

Prof. Dr. Fuad Köprülü

İSTANBUL DÂRÜLFÜNÛNU TÜRK EDEBİYATI TARİHİ MÜDERRİSİ KÖPRÜLÜZÂDE FUAD BEY'E

Diyarbakir – 8 Ağustos 1922

Muazzez kardeşim,

Size bu mektubu getiren İskender Paşazâde Mustafa İskender Bey akrabamdan, çok tahsil heveslisi bir gençtir. Galatasaray Sultanîsi'nde Fransızca öğrendikten sonra, Fransa'da bir liseye girmek, onu bitirdiğini müteakip *Sorbonne*'a devam etmek emelindedir. Çok çalışkan olduğundan ve maddî heveslere kıymet vermediğinden muvaffak olacağına eminim. Mektebe yerleşmek hususunda bir güçlük karşısında kalırsa, yardım etmenizi rica ederim.

Burada halk masallarını topluyorum; bazılarını *Küçük Mecmua*'da göreceksiniz. Lisan hususunda ilmî usûle tamamıyla riayet mümkün olamıyor; çünkü, iyi bir masalcı bulamadım. *Folklore*'un halk itikatlarına ait kısmını da toplayacağım. Diyarbakir'in eski şarkılarını terennüm edebilen yaşlı hânen-delerinden eski besteleri nota ettiriyoruz. İstanbul'da tab'ı kolay olursa, millî mûsikimize esas olacak olan bu halk nağmelerinin notalarını göndereyim.

Bundan başka, buradaki Türk, Kürt ve Arap aşiretlerine dair etnografik te-dkikat da yapıyorum; bu sa'ylerden Diyarbakir'e mahsus küçük bir etnografi enstitüsü meydana gelecek. Bazı arkadaşlar da, Diyarbakir'in arkeolojisi ile meşgul... Bir taraftan da bir arkeoloji müzesi tesis etmek üzereyiz. Diyarbakir, arkeoloji ve mimari nokta-i nazarından çok zengin bir yerdir. Sûr'unun, câmilerinin her taşında ya bir yazı yahut bir resim görülür. Resimlerin çoğu Selçukîlere ve Akkoyunlulara aittir. Artukîlerin Arapça ünvanları sayıldıktan sonra, Türkçe ünvanları da şu suretle sıralanıyor: Alp, İnanc, Yabgu, Kutluk, Beg... Görülüyor ki, Artukîler de *Yabgu*, yani il sahibi beyler imişler. Bu il, Diyarbakir'in ilk Türk ahalisini teşkil etmişler. Sonradan Hârezm Yürükleri, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve en sonra Timurleng'le gelen Türkmenler burada izlerini bırakmışlardır. Burada Halaclar ibtidâ Kürtleşmiş, şimdi de Araplaşıyor. Kanglılar, bir pirinç mezraasına adlarını vermişler: Kanglı Madrabı (مادارابي). Oğuzlar, Karacuk Dağı'nı buraya Karacadağ nâmıyla getirmişler. Burada Kürtleşmiş Karakeçiler ile Türkân aşireti sâkindir. Kanglı Madrabı

ZİYA GÖKALP'IN LİMNİ VE MALTA HAYATI

Memleketimizde İctimâiyat İlmi'nin kurucusu olan Ziya Gökalp'ın, bu sahadaki fikirlerinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonraki muhtelif yeniliklerde fiilen de mühim tesiri vardır. Bilhassa bu fikir rehberliği dolayısıyla, gerek bizde gerekse yabancı memleketlerde, XX. asrın en çok dikkati çeken, hakkında en çok neşriyatta bulunulan şahsiyetlerinden biri de Ziya Gökalp olmuştur. Şu kadar var ki, eserleri hakkındaki neşriyat,¹ umumiyetle fikirlerinin tahlilinden, daha doğrusu, muhtelif meselelere ait kendi fikirlerinin bir tekrarından ibaret; hayatına dair neşredilenler ise, damadı rahmetli Ali Nüzhet Göksel'in eserine, hemen hemen yeni hiçbir şey ilâve etmemektedir.² Mütefekkirimizin hayatının en karanlık, üzerinde hemen hiç durulmayan bir cephesini ise, Limni ve Malta'da geçirdiği sürgünlük devresi teşkil etmektedir. İşte, Limni ve Malta'dan ailesine göndermiş olduğu mektuplar, bu karanlık devreyi aydınlatma bakımından çok mühimdir. Bu sebeple, Gökalp'ın aile mektuplarını içine alan bu eserde, bilhassa bu mektuplardan ve Malta sürgünlerinin hâtıralarından, gazetelerden vb. neşriyattan faydalanarak, onun menfâ hayatını, mevcut vesikaların verdiği imkân nisbetinde aydınlatmayı faydalı bulduk.

¹ Cavit Orhan Tütengil, *Ziya Gökalp Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İctimâiyât Enstitüsü neşriyatı, nu. 13, İstanbul, Berksoy Matbaası, 1949; Uriel Heyd, *Foundations of Turkish Nationalism, The Life and Teaching of Ziya Gökalp*, Luzac and Company LTD and The Harvill Press LTD, 1950; F. A. Tansel, "Ziya Gökalp Hakkında Yeni On Bir Eser", *Belleten*, C. XXI, nu. 84, Ekim 1957, s. 598-617; Niyazi Berkes, *Turkish Nationalism and Western Civilization, Selected Essays of Ziya Gökalp*, Columbia University Press, New York, 1959 (Bu eser hakkında tenkidli bibliyografya makalesi için bk. F. A. Tansel, *Belleten*, C. XXIV, nu. 96, Ekim, 1960, s. 669-679); Hikmet Tanyu, *Ziya Gökalp ve Türk Milliyetçiliği*, İstanbul 1962.

² Nüzhet Göksel, *Olup Biten Şeyler*, Diyarbakir, Matbaa-i Vilâyet, 1922; aynı müellif, *Ziya Gökalp'ın Hayatı ve Malta Mektupları*, İstanbul 1931 (Prof. Fuad Köprülü'nün Önsöz'ü ile). Bu eserde, Gökalp'ın Limni'den gönderdiği bazı mektupları, *Malta Mektupları* arasında neşredilmiştir (bk. s. 170).

LİMNİ MEKTUPLARI
(27 Mayıs 1919 – 18 Eylül 1919)

1. KIZIM SENİHA ve HÜRRİYET HANIMLARA

Prensese İna Vapuru – 27. V. 1919

Sevgili kızlarım,

Vapura bindik.¹ Gidiyoruz. Hiç merak etmeyiniz, gideceğim yerde ben sıkılmayacağım.² Ayrılık çok devam edemez, muvakkattır. İnşallah yakında birleşiriz. Benim düşündüğüm yalnız sizin üzülmemenizdir. Sakın kederlenmeyiniz. Mektebe devama başlayınız. Validenizin kederlenmemesine son derecede dikkat ediniz. Türkân'a, Fatma'ya iyi bakınız. Size gittiğim yerden derhal mektup yazarım. Bir şeye ihtiyacım olursa isterim. Benim için hiç merak etmeyiniz.

Validenize çok selâmlar... Türkân'ın, Fatma'nın gözlerinden öperim. Selime'ye, İkbâl'e de selâmlar... Arkadaşlarımdan soran olanlara da çok selâmlar... Allah'a ısmarladık, sevgili yavrularım. Son sözüm validenize iyi bakınız.³

Babanız
Ziya Gökalp

¹ Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul'dan, *Prensese İna* vapuruyla hareket ettiklerini kaydediyor ("Malta Adasında Esâret Hâtıraları", *Yedigün*, C. IV, nu. 87, 7 İkciteşrin 1934). Ayrıca bk. bu kitabımızdaki mektup (s. 104, nu. XXIV).

² Krş. Ali Nüzhet Göksel neşri, ben hiç sıkılmıyorum.

³ Sâbit kalemle, beyaz bir mektup kâğıdına yazılan bu mektubun aslı Ali Nüzhet Göksel'dedir ve neşredilmiştir (*Ziya Gökalp'in Neşredilmemiş Yedi Eseri ve Aile Mektupları*, İstanbul, Işıl Matbaası, 1956, s. 14). Kendilerinin lütfen gönderdikleri aslı, bu nesirle karşılaştırılmıştır. A. N. Göksel neşrinde, mektubun sonunda, "27 Mayıs, 1335'te, gemi ile Malta'ya götürülürken" kaydı vardır. Ayrıca bk. bu kitabımızdaki mektup (s. 332, nu. CCLI).

2. SEVGİLİ KIZLARIM SENİHA VE HÜRRİYET HANIMLARA

Mondros – 29 Mayıs 1919

Sevgili kızlarım,

Perşembe akşamı sâlimen⁴ Mondros'a vâsıl olduk. Bizi karargâhta güzel bir yerde misafir ettiler. Bulunduğumuz yer gayet havadar ve her taraf yeşilliktir. İyi muamele görüyoruz. Sıhhatim yerindedir. Esbâb-ı istirahatimiz temin edilmiştir. Burada kalacağımız için mektubu aşağıdaki adrese gönderiniz. Mektup, İngiliz postahanesine verilecek ve zarf açık olacaktır.

Validenize çok çok selâm ederim. Her hafta mektup yazacağım. Siz de her hafta yazınız. Türkân'ın, Fatma'nın gözlerinden öperim. Validenize çok hürmet ve riayet ediniz... Kalbi müsterih olsun. Buranın Büyükada'dan farkı yoktur. Sizin orada istirahatte olmanızdan başka endişem yoktur.

Validenizin sıhhatine itina ediniz. Türkân'ın beslenmesini de unutmayınız. Mektebe devam ediniz yahut bir muallimeden⁵ ders alınız. Selime, İkbâl'e de selâm ederim. Hulâsa beni rahatta bilerek, orada kendi işlerinizi intizama sokunuz. Bâkî sıhhat ve âfiyetiniz...⁶

Babanız
Ziya Gökalp
Ziya Bey Gueuk – Alp
C/O. B. H. Q.
Mundros Aegan⁷

⁴ Krş. Ali Nüzhet Göksel nşr., Perşembe (29 Mayıs, 1335 – 1919) akşamı sâlimen. Gökalp'ın, müteâkip II numaralı mektubunda da, "Geçen Perşembe günü buraya geldik" kaydı vardır.

⁵ Krş. yahut muallime'den.

⁶ Sâbit kalemle yazılan bu mektubun aslı Ali Nüzhet Göksel'dedir ve neşredilmiştir (*Ziya Gökalp'in Neşredilmemiş Yedi Eseri ve Aile Mektupları*, s. 15).

⁷ Adres, Latin harfleriyle yazılıdır.

I.
SEVGİLİ KIZLARIM SENİHA VE
HÜRRİYET HANIMLARA

Mondros - Haziran 1919

Sevgili kızlarım,

Buraya gelince size telgraf ve mektup yazdım. Her posta yazmakta devam edeceğim. Sizden de her hafta mektup isterim. Ben burada rahatım; fakat, sizi merak ediyorum. Siz ne hâldesiniz? Validenizin bir dakika kederlenmesini istemem. Tatlı sözlerinizle, itaat ve hürmetinizle onun daima şen olmasına çalışınız. Bulduğum yer İstanbul'a bir günlük mesafededir. Koli postal olarak İngiliz postası vasıtasıyla yazlık elbise ve çamaşır gönderiniz. Kitaplarımın arasında İngilizce kıraat ve sarf kitapları, küçük ve büyük lügat kitapları var; onları da gönderiniz. *Vakit* gazetesiyle *Büyük Mecmua* ve sair mecmuaları da gönderirseniz iyi olur.

Validenize çok çok selâm. Türkân'ın, Fatma'nın gözlerinden öperim. Seli-me'nin, İkbâl'in hatırlarını sorarım. Soranlara selâm... Sevgili kızlarım.

Babanız
Ziya Gökalp

Burada gömlek kolalamak imkânı olmadığından kolalı gömlek yerine kullanmak üzere, yakalı mintanlara ihtiyaç vardır. Yakası 42 numara olmak üzere altı adet mintan isterim. Kaşar peyniri, Hacı Bekir şekeri gibi şeyler de gönderebilirsiniz. İstedğim şeyleri hep birden göndermek icâb etmez. Haftada bir paket gönderirsiniz. Limni Adası'nın havası, manzarası çok güzeldir. Burada on iki kişiyiz. Kırdâ, yeşillikler içinde oturuyoruz. Sihhî barakalarımız, çadırlarımız var. İhtiyacımız olan her şey veriliyor. Dört Türk neferi hizmetimize bakıyor. Halen sıhhatimiz ve istirahatimiz taht-ı temindir. Biz sıkılmıyoruz. Siz de sıkılmamalısınız.⁸

⁸ Gökalp'ın tarihsiz olan bu mektubunu, Mondros'a gelişinden az sonra, Haziran başlarında yazdığını tahmin ediyoruz. Seniha Hanım'ın, "Mektubunuzda istemiş olduğunuz şeylerden şeker, üç adet çorap, iki fanila, üç mendil, peynir, bunları bu posta ile gönderiyoruz; mütebâki kısmını da tedricen gönderiyoruz" cümlelerini içine alan 19 Haziran 1919 tarihli mektubunun, Gökalp'ın bu mektubuna cevap olduğu anlaşılıyor.

MALTA MEKTUPLARI
(22 Eylül 1919 – 30 Nisan 1921)

I. POLVERİSTA MEKTUPLARI (22 EYLÜL 1919 – 8 ARALIK 1919)

XXIII. ZEVCEM VECİHE HANIM'A

Polverista, 22 Eylül 1919

Sevgili zevcem,

Malta'ya geldik. Yerleştiğimiz mevkiin adı Polverista Barracks'tır. Evvelce kardeşim de burada imiş. Şimdi çadırılı karargâha gitmiş. Burada yirmi beş kadar Türk zâbiti ve memuru var. Ali İhsan Paşa da buradadır. Bulunduğum bina gayet yüksektir. Etrafında da duvar yok. Bütün şehir, köyler, deniz, karalar gözümüzün önündedir. Herkesin hususi bir odası var. Karyolalar, yataklar daha muntazam. Yıkanmak için her dairenin ayrı bir odası var. Büyük oteller gibi muntazam ve yeni bir bina. Bahçesi, kocaman ağaçlarla bezenmiş. Malta'daki üserâ karargâhlarının en iyisi burası imiş. Buradaki esirler dışarıya çıkabiliyorlar. Başka karargâhlara gidebiliyorlar. Yine on ikimiz beraberiz. Burada birçok milletdaşlar, bildikler bulduk. Limni'de üşümeye başlamıştık. Burası daima yaz. Hiç kış olmamış. Rüzgâr olsa bile, bina son derece muhafazalı. Her taraf elektrikle münevver. Vücudum sağlam. Sıhhatim son derece iyi. Mâneviyetim de gayet kuvvetli. Zaten benim sıhhatimin kuvveti, mâneviyetimin kuvvetinden ileri geliyor. Burada daima *Kızılirma*'yı okurlarmış.¹ Bana bir *Yeni Hayat*² da gönderseniz iyi olur. Mektupları yine muntazaman sefârethâneye veriniz. Parayı orada alamadım. İhtimal ki buraya gönderecekler. Burası daha ucuzluk. Her istenilen şey, daha kolaylıkla alınabilir çünkü kantin, binanın içindedir. Rahatım iyidir. Sizin sıhhat haberinizi bekliyorum. İstirahatinizin derecesi hakkında da bana malûmat veriniz. Soranlara selâm. Tıraş takımı da gönderiniz. Sakalımı kestikten sonra gördüm ki çok şişmanlamışım. Sakal yüzümün şeklini göstermiyordu. Seniha'nın, Türkân'ın, Fatma'nın gözlerinden öperim.

Pazartesi, 22 Eylül 1335

Zevcin

Ziya Gökalp

¹ *Kızılirma*, Ziya Gökalp'ın neşrettiği şiir kitaplarının ilkidir (1330/1914).

² *Yeni Hayat*, Gökalp'ın ikinci şiir kitabıdır; 1918'de basılmıştır.

II. ESKİVERDALA MEKTUPLARI (11 ARALIK 1919 -5 OCAK 1920)

14. ZEVCEM VECİHE HANIM'A

Eskiverdala, 11.XII.1919

Sevgili zevcem,

Bu hafta posta tarikiyle 29 Teşrinisânî tarihli bir mektubunu aldım. Sefârethâneye verdiğiniz mektupları bugün alacağım. Bu hafta sucukla pastırma paketi de geldi. Demek ki son zamanlarda kaybımız yok. Kırk İngiliz lirasıyla geceliklerin, beş kitabın, peynirin geldiğini evvelce yazmıştım. Gazete ve mecmua göndermeyiniz dediğim halde yine gönderiyorsunuz. Posta defterinde geldiğini fakat verilmeyeceğini okuyoruz. Artık beyhude göndermeyiniz.

Bu hafta, Salvador'dakilerle ve diğer umum harp esirleriyle birleştik. Bizim eskiden oturduğumuz binaya hepimiz sığışamazdık. Yanımızda gayet geniş, Verdala adlı büyük bir binaya naklettik. Salvador'dakiler ve umum esirler de hep oraya geldiler. Burasının bahçesi de geyet geniştir. Bahçede eski esirler tarafından birçok çardaklar, köşkler, kafesler, sedirler yapılmış. Arı kovanı bile var. Hâsılı burada hem rahatız hem de birçok arkadaşlarımıza ve milletdaşlarımıza kavuştuk. Feyzi ve Zülfü Bey'ler de yanımızda... Kardeşimin de gelmesi yakındır.²⁴ Bu hafta Almanya'daki dayızâdemiz Nedim Bey'e mektup yazacağından Fatma'ya yazamayacak çünkü onlar yalnız bir mektup yazabiliyorlar. Bizim üç ayda bir yer değiştirmemiz hem bir seyahat hem de bir tebdil-i hava gibi oluyor. Bundan başka yeni insanlar görüyoruz. Burası kış için daha iyi... Veli Necdet Bey de burada... Şimdi o, karargâhın posta memurluğunu yapıyor, mektuplarımızı o toplayıp dağıtıyor. Halil Bey'le oturuyoruz. Kardeşim yanımızdaki odadadır. Sıhhatim gayet iyidir. Burada sıkılmaya hiç imkân yok çünkü konuşacak hesapsız insanlar var. Ben üzülmediğim gibi sen de artık üzüntüyü bırak. Bana dertli, firaklı sözler yazma! Ne yapalım, daha bir-iki ay sabır lâzım! Mini mini Türkân seni teselli ediyor; bu bize Allah'ın bir nimetidir. Ya o da olmasaydı, sen nasıl teselli bulacaktın? Küçük melek seni meşgul ediyor. Hürriyet'in derslerine çalışması da beni çok memnun etti. Bari Seniha da evde çalışsa... Sen de dişlerini mutlaka yaptır. Dişlerini yaptırmazsan yemekleri

²⁴ "Harp esirlerini daha önce Malta'dan serbest bıraktıklarından, Mısır cephesinde İngilizlere esir düşen Mehmed Nihad Bey de, 1920 başlarında serbest bırakılmıştı." (A. Nüzhet Göksel, s. 36, not-2).

III. YENİVERDALA MEKTUPLARI (5 OCAK 1920 – 12 ŞUBAT 1920)

XCII. KIZIM SENİHA HANIM'A

Yeniverdala, 5 Ocak 1920

Sevgili kızım,

Dün 24 Kânunievvel tarihli iki mektup aldım. Biri senden, ötekisi annenden. 4 ve 8 (Kânunievvel)⁴¹ tarihli mektuplarımı almışsınız. 8 Kânunievvel⁴² tarihli mektubumu yazdıktan sonra, Verdala Kamp'a geldik. Burası daha geniş, daha rahat. Perşembe günü amcan hareket etti. Şimdi belki oraya gelmiştir. Bu mektubu postayla gönderiyorum. Hangisi daha çabuk gelirse bana yaz. Postayla kartlar da gönderiyorum. Gelip gelmediklerini haber ver. Sefârethâneye verdiğiniz mektuplar, iki-üç haftadır gelmedi. Postaya ara sıra mektup vermemiş olsaydınız, bu müddet zarfında hiç mektup almayacaktım. Sefârethâneye verilen paketler de çok geç geliyor. Yeniden üç paket sefârethâneye vermişsiniz. Gelinceye kadar kavurma bozulacaktır. Ben size postaya veriniz diye yazdım. Her hafta postaya biri taahhütlü, biri taahhütsüz iki mektup veriniz. San-sörleri ayrı olduğu için, bazan beriki, bazan öteki çabuk veriliyor. Diyarbekir köftesi ile kibe isteyeceğim; lâkin postaya verilmek şartıyla... Çünkü o yoldan çabuk gelir. Torba yoğurdu bile, bu tariktan gelebilir fakat yaş olmamak, kuru olmak şartıyla... Tereyağı sarılan ıslanmaz kâğıtla sardıktan sonra, kutuya koymalı çünkü kutu paslanarak gıdaları bozuyor. Sucuk, pastırma, peynir gibi şeyler Tünel'in yanındaki Rum bakkal dükkânında bulunur. Bu dükkânda en nefisleri, en iyileri satılır. Sıhhatim çok iyidir. Param da kâfi miktarda vardır. İnşallah yakında kavuşuruz. Kaybolan paketlerin listesini vermekte bir fayda yoktu. Paradan da, eşyadan da ümidi kesmeli! Türkân'a çikolatayı, *baba sana koko gönderdi* (diye), sen ve Hürriyet alıp vermelisiniz. Hürriyet, Türkân'ı daha çok seviyorum zannetmesin. Hepinizi aynı sevgi ile severim. Evlât sevgisi

⁴¹ Gökalp dalgınlıkla, *Kânunievvel* yerine, yalnız *evvel* yazmıştır.

⁴² Bu tarihin yanlış olduğu muhakkaktır. Çünkü Gökalp, Vecihe ve Seniha Hanım'a gönderdiği ve bunu müteâkip neşrettiğimiz 8 Kânunisânî, 1336 tarihli mektuplarında (Nu. XCIII, XCIV), *iki gecedan beri Yeniverdala'dayız*, diye yazmıştır. 4 veya 5 Kânunisânî yerine, 8 Kânunievvel yazmış olabilir.

IV
POLVERİSTA MEKTUPLARI
(16 ŞUBAT 1920 – 30 NİSAN 1921)

CXLIII.
ZEVCEM VECİHE HANIM'A

Polverista – 16 Şubat 1920

Sevgili zevcem,

Geçen posta almış olduğum mektupların cevaplarını, Perşembe sabahı yazmıştım. O gün mektupları postaya verdikten sonra, Polverista'ya göç ettik. Dört günden beri buradayız. Burayı evvelce tarif ve tevsif ettiğim için her hâlini bilirsiniz. Bu kere bu binanın en iyi dairesine ve bu dairenin de en iyi odasına düştüm. Zaten ben nerede bulunursam orasını beğenirim. Her şeyden şikâyet edenlerden değilim. Allah'ına daima şükreden bir mahlûkum. İnsan her arzu ettiği şeye nâil olamaz fakat her nâil olduğu şeyi arzu edebilir. Hayatı istediğim gibi görmek elimdedir. Kederden meserret çıkarabilirim. Esareti, hürriyete tebdil edebilirim. Mâdemki arzu ettiğim gibi düşünebiliyorum, istediğim gibi hissetmeye muktedirim; o halde hürüm. Mâdemki kendimi mesut telâkki ediyorum, o halde mesudum. Beni burada üzecek yalnız bir şey vardır: O da, sizin sıkıntı içinde bulunduğunuzu düşünmektir. Siz, şimdiye kadar beni üzmemek için hep istirahatte olduğunuzu yazdınız. Bana teselli verdiniz. Buna teşekkür ederim fakat bana hiçbir faydası olmayan birtakım lüzumsuz şeyleri göndermek için, eşya satmak gibi fedakârlıklarda bulunmanızı istemem. Beni de, Türkân gibi yiyecek şeylerle sevindirmek fikri doğru değildir. Beni sevin-direcek şey mektuplarınızdır. Sıhhatinizi ve istirahatte olduğunuzu haber almak benim için kâfidir. Şimdiye kadar siz de beni mektupsuz bırakmadınız; ben de size daima mektup yazdım. İnşallah bundan sonra da böyle gidecektir. Ben ayrı ayrı hepinizden müteşekkirim çünkü her şeyden ziyade sevgiye muhtaç olduğum bir sırada, kalbimi muhabbetle doldurdunuz. Her tarafı siyah olan bu hayatı bile bana sevdirdiniz. Benim yaşayışım, yine size kavuşmak içindir. İnsanı dünyada mesut eden, sevgiden başka bir şey değildir. Henüz beni görüp tanımamış olan Türkân bile, adımlı dilinden düşürmüyor. İnsan kendini seven ve kendisinin de sevdiği vücutlarla beraber bulunmayı elbette ister fakat beni sevmek oradan bana kavurmalar, köfteler göndermek-

le anlaşılmaz. Siz orada ne kadar kendinize bakar ve işlerinizi âkılâne idare ederseniz, o kadar çok beni sevdiğinize hükmederim. Bugünlerin ne zaman biteceği mâlûm değildir. Sabırsızca, telâşlıca hareketlere artık nihayet vermeli! Şubat'ın on ikisinde sulhün mukaddemâtına başlanacağını, sulhün de iyi olacağını ajans bildiriyor. İnşallah iyi bir sulhle beraber oraya geliriz.

Kardeşime selâmlar. Seniha'nın, Hürriyet'in, Türkân'ın, Fatma'nın, Şeref'in, Beyhan'ın gözlerinden öperim. Nedim, İhsan, Hâşim, Râgıb, Zeki Beylere ve Hoca ve Feyziye Hanımlara, İkbâl'e selâm. Hepiniz Allah'a emanet olunuz, sevgili zevcem!

Pazartesi, 16 Şubat 1336 – Polverista
Zevcin
Ziya Gökalp

CXLIV. ZEVCEM VECİHE HANIM'A

Polverista - 16 Şubat 1920

Sevgili zevcem,

Perşembe gününden beri Polverista'dayız. Burada da yerim iyidir. “Mektuplarımdan sıkılıyorsan, ben yazmayayım” deyişin bana çok dokundu. Benim burada yaşayışım, senin mektupların sayesinde. Çocuklarımıza da, bana da metaneti veren hep sensin. Yoksa bu ayrılık felâketlerine nasıl tahammül edebilirdik? İnsan bin türlü acılar, felâketler içinde bile yaşamak ister. Çünkü onu hayata bağlayan sevgiler var. Bir adamın sevdikleri ve sevenleri yoksa, felâket karşısında ilk hatırına gelecek şey intihardır. İntihar eden adamların ahvâline dikkat etmişler: Hep bekâr yahut evlâtsiz kimselerdir. Demek ki insanı mesut eden, yani hayatı ona sevdiren muhabbetlerdir. Ben bu mahpusluk ve menfilik ıztıraplarını hep bu muhabbetler sayesinde yenebildim. Daima muhayyelemde canlandırdığım, ileride geçireceğimiz saadetli ömürdür. Bazan, geçen tatlı günleri hatırlarım, fakat, ekseriya gelecekteki müşterek saadetlerimizi düşünürüm. Yeşil bir köyde, coşkun bir ırmağın kıyısında ağaçlar altında oturmuşuz. Türkân, çakıl taşları arasında sadepler topluyor. Güzel bir taş bulunca, sevinçle bağırarak Hürriyet'in yanına koşuyor: “Abla bak, nasıl güzel parlıyor!” diyor. Hürriyet, elindeki kitabı bırakarak, Türkân'ın taşına bakıyor: “Çok güzel, çok güzel!” diyor. Ondan sonra Seniha'ya getirip gösteriyor. O da, manzaranın resmini yapmakla meşgul... O da fırçasını bırakarak taşta bakıyor. Hâsılı Türkân, bulduğu hazineyi ayrı ayrı hepimize gösteriyor. Taşı sana ver-

dikten sonra, çiçek toplamaya gidiyor. Bir çiçekten sarılı, mavili bir kelebek uçunca, onu tutmaya uğraşıyor. Bu sırada İkbâl çayı hazırlamış. Bizi oradaki masanın etrafına çağırıyor. Türkân, kelebeği tutmadan çaya gelmek istemiyor. Hürriyet, koşarak onu getiriyor. Çay içerken, kurşunî ırmağın gümüş dalgalarını seyrediyoruz. Fatma bu sırada ezberlediği bir şiiri okuyor. İşte bu gibi tablolar, daima gözümün önündedir. Bu hayalleri biraz hakikate yaklaştıran, senin ve kızlarımızın mektuplarıdır. Sen mektup yazmasan, bu yeşil köy hayali muhayyelede yaşayabilir mi? Allah aşkına, bir daha böyle acı sözler yazma! Bana, mümkün olduğu kadar çok mektup gönder. Mektuplarınızı okudukça, kendimi sizinle beraber sanıyorum. Benim burada yegâne saadetim, mektuplarınızı okumaktır. İnşallah yakında iyi bir sulh olur ve biz de kavuşuruz fakat bu zamana kadar mektuplarınızı kesmeyiniz.

Kardeşime çok selâmlar. Seniha'nın, Hürriyet'in, Türkân'ın, Fatma'nın, Şeref'in, Beyhan'ın gözlerinden öperim. Nedim, İhsan, Hâşim, Râgıb, Zeki Beylere, Feyziye ve Hoca Hanımlara, İkbâl'e selâmlar. Cümlelerinizi Allah'a emanet ediyorum, sevgili hanımcığım!

Pazartesi, 16 Şubat 1336 – Polverista

Kocan

Ziya Gökalp

CXLV. KIZIM SENİHA HANIM'A

Polverista – 16 Şubat 1920

Sevgili kızım,

Şimdi yine Polverista'dayız. İki üç ayda bir seyahat ediyoruz. İnsan bir yerde kalmakla sıkılır. Şimdiki yerim de çok iyidir. Bugün yine kırlarda dolaşacağız. Burada yeşillik daimî bir renk. Malta'ya geleli, her tarafı daima yeşil gördüm. Hava da çok güzel. İnsanın içerisi şen olursa, burada sıkılmaz çünkü hastalık burada yok gibidir. Vücut rahatsız olmayınca, iş yalnız derûnî ahvâle kalır. Gön-lümü ferah tutmanın yolunu da ben iyi bilirim. Filozofluğun bir tek faydası vardır ki, o da içini şen tutmaktır. Filozofta hırs, gurur, tefâhur gibi duygular bulunmaz. Bu hisler olmayınca, insan dışarıdaki âlemin düşünüşlerine kulak asmayabilir. Çünkü bir adamı başkalarının düşünüşlerine esir eden, tefâhur gibi, hırs gibi duygulardır. Bu duygulardan âzâde bulunan bir insan, yalnız kendi iç dünyasında yaşar. Böyle bir adam, kendi âleminde yalnız kendisi hâkimdir. Esir de bulunsa, ruhunun içinde hürdür. Sevgililerinden uzak bulunsa da, ruhunun

içinde onları görebilir. Hâfızası içinde, onlarla geçen müşterek hayatları tekrar eder. Muhayyelesi içinde, onlarla konuşur. Başkalarının rüyada gördüğünü, o, hulyada görür. İşte benim filozofluktan yahut şairlikten kazandığım yegâne faydalı hüner, ruhumu ve muhayyelemi istediğim gibi idare edebilmektir. Başkalarını muhayyeleleri bedbaht eder. Ben ise, muhayyelemin yüzünden mesudum. O halde benim için beyhude merakta, endişede bulunmayınız. Ben, vaktimi mümkün olduğu kadar hoş geçiriyorum.⁵⁶ Hele mektuplarınızı muntazam sûrette aldıkça hiç sıkılmam. Beni mesut edecek, sizin orada sıhhatte ve rahatta bulunmanızdır. Bu kara günlerin elbette bir sonu vardır. Ahvâlin iyileşmeye yüz tuttuğunu görüyorsunuz. Ben ümit ediyorum ki yakında iyi bir sulh olacak ve biz de kavuşacağız. Annenin istirahatini temine çalıştığına çok memnun oluyorum. Onun ruhu da, vücudu da yorulmaya gelmez. Türkân da onu eğlendiriyor. Hürriyet'in derslerine çalışmasından dolayı da memnunum. Sen ona dersler veriyormuşsun. Allah seni ve hepinizi berhudar etsin.

Annene ve amcana çok selâmlar. Hürriyet'in, Türkân'ın, Fatma'nın, Şeref'in, Beyhan'ın gözlerinden öperim. Nedim, İhsan, Hâşim, Râgıb, Zeki Beylere, Feyziye ve Hoca Hanımlara, İkbâl'e selâm. Hepiniz Allah'a emanet olunuz, sevgili kızım!

Pazartesi - 16 Şubat 1336 – Polverista
Baban
Ziya Gökalp

CXLVI. ZEVCİM VECİHE HANIM'A

Polverista – 16 Şubat 1920

Sevgili zevcem,

Geçen postayla aldığım mektupların cevaplarını yazmıştım. Perşenbe gününden itibaren Polverista'dayız. Burada en iyi dairenin en iyi odasındaım. Sıhhatim, rahatım yerindedir. Yiyecek, giyecek gibi şeyler istemediğim için gücenmezsiniz zannederim. Evvelce gönderdikleriniz bozuk geldi. Burada, arzu ettiğimiz her yemeği pişirebiliyoruz. Artık bu cihetleri hiç düşünmeseniz iyi olur. Bana lâzım olan şey sıhhat ve rahatınızdır. Bunları haber veren mektuplarınız olduğu için, sizden yalnız mektup isterim. Bir posta mektubunuzu almasam rahatım kesilir. Ben de, sizi mektupsuz bırakmamaya çalışıyorum. İnşallah yakında kavuşuruz.

⁵⁶ Bu mektubun buraya kadarki kısmı, Ali Nüzhet Göksel tarafından neşredilmiştir (*Ziya Gökalp'in Hayatı ve Malta Mektupları*, s. 103 vd.).

İNDEKSLER

Aşağıdaki indekslerden ilki şahıs, eser adlarına, tarihî ve coğrafi isimlere ayrılmıştır. Ziya Gökalp, mektuplarında bahsetmek istediği kimsenin adını bazan hiç yazmamış, bazan da o kimsenin sansör tarafından takibine sebep olmamak için değişik tarzda, meselâ İhsan Bey yerine İhsan Hanım olarak kaydetmiştir. İndeksi teşkil eden kelimeler, mektupların kolayca anlaşılabilmesi, bu isimlerin kolaylıkla bulunabilmesi için bu gibi hususlar gözönüne alınarak tertip ve izah edilmiş bulunuyor. Eser adları, kendi yabancı imlâsıyla yazılan tarihî ve coğrafi isimler, notlarda geçen rakamlar italik, mukaddime-dekiler romen rakamlarıyla, geri kalanlar düz olarak dizilmiştir.

İndekslerden ikincisi, Gökalp'ın bizzat tarif ettiği lûgat ve mefhumlara, üzerinde durduğu mevzûlara aittir.

I.

ŞAHIS, ESER VE YER ADLARINA GÖRE

A

Abalıoğlu, Yunus Nadî 271
Âdil Bey, Hacı (Meclis-i Mebûsân reisle-
rinden) 23, 42, 44, 73
Agayef (Bk. Ağaoğlu Ahmed) 49
Ağaoğlu Ahmed; Ahmed Bey'in kerîme-
leri; Ahmed Bey'in mahdumları 35,
36, 44, 45, 47, 50, 51, 54, 73, 75, 83,
84, 300, 318, 346, 444
Ağaoğlu, Samet 44
Ağaoğlu, Süreyya 548
Ahlâk-ı Alâiyye (Kınalızâde Ali Çelebi)
583
Ahmed, Hacı (Sivas tüccarlarından) 35,
36, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 60,
73, 75, 83, 84, 300, 318, 346, 444
Ahmed Midhat 60
Ahmed Nesimî 49
Ahmed Paşa (Enver Paşa'nın babası) 45
Ahmed Şükrü 49
Ahmed (Vali) 45
Aka Gündüz (Enis Avni) 48
Akçura, Yusuf 35
Akdeniz 98
Ak-göl (menkabevî) 437
Akkoyunlular 39

Akşam gazetesi 492
Alageyik 182
Âlem gazetesi 45
Al-himâr gazetesi 523
Ali Bey 82, 84, 93, 99, 106, 108, 118
Ali Cânib (Bk. Yöntem) 35
Ali Cenânî 48, 49
Ali Fitrî (İttihad ve Terakkî Cemiyeti mü-
fettişlerinden) 46, 106
Ali Kemal 45
Ali Münif (Yeğena, Adana mebusların-
dan, Nâfia Vekili) 23, 44, 45, 49, 73
Ali Said Paşa (Merkez Kumandanı) 48,
49
Alman 46, 163, 167
Almanya 159
Amerika; Amerika cumhurreşi; Amerika-
lı; Amerikalılar 62, 63, 117, 133, 274,
275, 319, 342, 350, 488, 489, 554
Anadolu; Anadolu lehçesi 26, 40, 50,
368, 408, 512, 524
Ankara 44, 49, 50, 66, 95, 98, 112, 129,
140, 145, 182, 271, 372, 590, 592
Antalya 49
Arap; Araplar; Arapça; Arabî 37, 39, 65,
104, 207, 481, 523, 524, 530, 550

Arap harfleri 37
 Ârif Bey, garnizonculardan 45
 Aristo 118
 Arras 121
 Artukîler 39
 Ashâb-ı kehf 370
 Âşık Garib 192
 Âttar-zâde Hakkı Efendi (İttihad ve Terakkî Cemiyeti Murahhaslarından) 232
 Âtîf Bey (dişçi) 152, 154, 450
 Avrupa; Avrupâ; Avrupalı; Avrupalılar; Avrupa medeniyeti 26-29, 40, 46, 47, 51, 52, 62, 63, 105-107, 114, 137, 143, 189, 190, 194, 195, 199, 201, 207, 244, 350, 367, 440, 447, 451, 467, 468, 489, 491, 494, 503, 518, 523, 524, 530, 532, 537, 573
 Avusturyalı 46, 163
 Ayasofya kahvehânesi 447
 Aydın (hikâye kahramanı) 112, 338
 Âzerbaycan gazetesi 244
 Âzerî lehçesi 512
 Aziz, Karşlı 45, 49
 Aziz (رائفوف) 45, 49

B

Babamdan Hâtıralar (Samet Ağaoğlu) 44
 Bacvan (Diyarbakır'ın Çınar ilçesinin Pornak köy muhtarlığına bağlı köy) 55, 127, 282, 383
 Bağdat 448
 Barsamyan Efendi (Ziya Gökalp'ın İngilizce hocası ve avukatı) 83
Baston gazetesi 523
 Başkurdlar 40
 Bedrî Bey (eski Diyarbakır valisi) 45, 160, 161, 178, 243
 Beer, Max 131
 Begdili, boy; Begdililer 40
 Bekir Bey (subay) 233, 252, 272
 Bekirağa Bölüğü, Bekirağa 23, 42, 46, 197
Belleten 41
 Bergson, Henri 28, 61, 438
 Berkes, Niyazi 41

Beyhan (Ziya Gökalp'ın yeğeni; ablası Sâcide Hanım'ın kızı Feyziye Hanım'ın kızı) 114, 117, 120-122, 124-126, 128, 129, 131, 132, 134-137, 139, 140, 143-145, 148-151, 154, 160-163, 165, 166, 170, 171, 173, 175, 176, 178, 179, 184, 185, 188-193, 195-198, 200-202, 204-212, 215-225, 227-230, 233, 236, 237, 240-252, 254, 256-263, 265-269, 271-285, 287-295, 297, 299-307, 309-325, 327, 328, 330, 331, 333-341, 345-347, 349-351, 354, 357, 360, 361, 362, 364, 365, 368, 372, 375-377, 379, 380-384, 386, 389, 390, 395-397, 400, 403, 406, 407, 413, 417, 418, 423, 425-428, 430, 431, 433-435, 438-448, 451, 453, 454, 456, 458, 459, 461-465, 467, 469, 470, 472, 474-476, 478, 482-485, 487-489, 492, 493, 495, 496, 498, 500, 502-505, 507-510, 512, 513, 518-520, 526, 528, 530, 532, 534-536, 539, 542, 544, 548, 552-555, 562, 563, 565, 568, 569, 571, 573, 576, 578, 580, 582, 583, 585-593

Beyoğlu 194

Birinci Cihan Harbi 36

Birinci İnönü Zaferi 179

Bizans 194

Bostanlar (Dicle kıyısında) 90

Bouglé 28, 52, 84

Bölükbaşı, Rıza Tevfik 23, 42

Buckle, Henry Thomas 28, 52, 148

“Bulut’a” (Z. Gökalp) 57, 94

Büyükada (Bk. Ada) 44, 70, 127, 235, 269, 286, 296, 326, 328, 381, 383, 452

Büyük Adamların Hayatı 28, 118

Büyük Filozoflar Serisi 52

Büyük Mecmua 28, 52, 61, 71, 76, 83, 86, 123, 126

C

Cağaloğlu 35, 261

Camsab (Ömer Seyfeddin) 42

Cebbâre, Cebbari (Diyarbakir ili, Pirinç-
lik bucağı) 55, 282
Celâl Nuri (İleri) 48, 49
Celal Sâhir (Erozan) 35
Cemal Bey (İsparta mebusu) 45
Cemal Bey (Murahhas) 48
Cemal Efendi (Bekirağa Muhâfız Bölüğü
kumandanı) 45
Cemal Paşa, Mersinli 49, 54
Cemil Bey (Malta imamı) 136, 156, 192, 193
Cerabulus 40
Cevad Paşa (Harbiye nâzırı) 45, 49
Cevad (Merkez kumandanı) 45
Cevdet (Adana valisi) 45, 48, 527
Condradictions Economiques ou la philosopie
(P. J. Proudhon) 131
Contrat Social (J. J. Rousseau) 61
Cumhuriyet gazetesi 28

Ç

Çarugi (Çarıklı, Diyârbekir iline bağlı köy
muhtarlığı) 55, 282, 383
Çay (Bk. Dicle) 89, 90, 96, 164, 241,
245, 263
Çöl (Büyük Çöl) 470
Çin 95
Çinliler 447, 506

D

Danimarka 155
Danodin نوچنگان 49
Dans le Secteur de Jeanne d'Arc (Bouglé) 84
Dârülfünûn, İstanbul Dârülfünûnu 35,
43, 54, 152, 251, 408, 468, 550
Deguignes 27, 53, 509
De la Division du Travail Social (E. Durkhe-
im) 284
Derviş Bey, Subay, Malta sürgünlerinden
48, 232, 235
Dewey 28, 52, 61, 319
Dicle (Bk. Çay) 57, 90, 95, 96, 396
Dil (Büyükada'da) 295, 333, 336, 348
Dinî Hayatın İbtidâî Şekilleri (E. Durkheim) 28
Divân-ı Harb 83, 231
Divân-ı Örfi 231

Diyarbakir, Diyarbakir sûru 24, 26, 36,
37, 39-42, 45, 46, 50, 51, 53-55, 59,
74-76, 89, 90, 95, 98, 168, 174, 179,
185, 187, 189, 191, 233, 253, 258,
272, 282, 284, 288, 299, 335, 342,
366, 367, 377, 380, 422, 474, 503,
532, 534, 545, 565, 575
Diyârbekir'i Tanıtma Derneği 42, 50, 55
Doktor Beyler (Bk. Mûsâ Kâzım, Hüse-
yin-zâde Ali Turan) 272
Döger, boy; Dögerler 40
Durkheim, Emile 27, 28, 36, 52, 61, 284,
319, 388, 389, 392, 506
Duru, Kâzım Nâmî 35

E

Ebüzziya, Velid 23, 48
Eddy, Mrs. 488, 489
Edebiyat Fakültesi, İstanbul 35
Edirne 23, 42, 45, 49
Eflâtun (Plotin) 118
Elhamra (Malta'da) 447
Emine Hanım, (Ziya Gökalp'ın küçük
kızı Türkân Yurtcan'ın sütninesi) 72,
74, 76, 77
Enver Paşa 36, 45
Ergenekon 298
Erişirgil, Mehmed Emin (Profesör) 272
Ermeni; Ermeniler, Ermeni mezâlimi 46,
44, 83
Erozan, Celal Sâhir 35
Erzurum 46, 53, 168
Esad Paşa (göz doktoru) 45-49
"Eski Türkler'de İçtimâî Teşkilât" (Z. Gö-
kalp) 319
Eskiverdala 23, 45, 46, 47, 53, 159-161,
163-166, 168-184, 188-190, 203,
204, 218, 228, 234, 522, 569
*Esguisse d'une Psychologie Fondée sur l'expé-
rience* (H. Hoffding) 128, 284
Eyyûb, Hz. 43

F

Fahri (Fahreddin) Paşa (Medine muhâfi-
zı) , 45, 49

Fâik (Edirne mebusu) 45, 48, 49

Farsî 524

Fâtîha Süresi 154

Fatma (Ziya Gökalp'ın kardeşi Albay Nihad Gökalp'ın kızı; hâlen İstanbul'da yaşamaktadır) 69-72, 74-77, 79-85, 87, 89, 91, 93, 98, 99, 103-106, 108-110, 114-117, 120-122, 124, 126, 128, 129, 131, 132, 135-137, 139, 140, 143-145, 148-151, 153, 154, 156, 159-163, 165-167, 170-173, 175, 176, 178-180, 184, 185, 188-193, 195-214, 216-225, 227-230, 233, 236, 237, 240-248, 250-252, 254-285, 287-297, 299-317, 319-325, 327-341, 344-362, 364, 365, 368, 369, 372, 375-377, 379-386, 389, 390, 395-397, 400, 401, 403, 406, 407, 409, 410, 413, 417, 420, 423, 424, 425, 427, 428, 430, 431, 433, 434-449, 451, 453, 454, 456, 458, 459, 461-465, 467, 469, 470-472, 474-485, 487-489, 493, 495-498, 500-505, 507, 509, 510, 512-514, 518-521, 524-526, 528, 530-532, 534-536, 539-544, 546, 548, 549, 551-556, 558, 560, 562-573, 575, 578-580, 582, 583, 585-594

Fâzıl Berkî (Kastamonu mebusu) 45

Felemenk 143, 155, 191

Felsefe Dersleri (Z. Gökalp) 54

Ferid (hamallar kâhyası) 45, 48, 49

Ferid Paşa (Sadrazam) 45, 48, 49

Fethi Bey (İstanbul mebusu) 45

Feyzi Bey (Malta sürgünlerinden, Ziya Gökalp'ın dayısının oğlu, eski Diyârbekir mebuslarından ve Nâfia vekili) 49, 272

Feyziye Hanım (Ziya Gökalp'ın ablası Sâcide Hanım'ın kızı) 82, 128, 137, 152, 171, 201, 246, 256-259, 261, 262, 266, 267, 271, 273-276, 288, 290, 291, 294, 350, 354, 375, 377, 383, 384, 390, 395, 396, 430, 431, 433, 435, 439, 467, 518

Feyzullah Sâcid (şair) 244

Fındıkoğlu, Ziyâeddin Fahri 37

Fis Kayası (Fis, Diyârbekir ili, Lice ilçesi, Hezan bucağına bağlı muhtarlık) 90

Fouillet 36

Foundations of Turkish Nationalism, the Life and Teaching of Ziya Gökalp (Uriel Heyd) 41

Fransa 39, 121, 570

Fransız 131, 204, 284, 288, 319, 353

Fransızca 27, 39, 40, 50, 52, 72, 83, 97, 117, 118, 125, 127, 128, 137, 221, 222, 223, 284, 319, 356, 389, 509

Fransız harfleri 288, 353

“Fransız Sosyolojisi ve Emile Durkheim – Dewey’e Göre” (Z. Gökalp) 319

Frenç-Ferdinand vapuru 24-50

Frenkler 547

G

Galata 177

Galatasaray Sultanîsi 39

Ganî (kâtib-i mes’ûl) 45

Garb; Garblılar 36, 43

Gökalp, Nihad (Ziya Gökalp'ın kardeşi, Albay: 1878-1954) 43, 46-48, 51, 104, 232, 252, 352

Gökalp, Sedat (Ziya Gökalp'ın oğlu: 1904-1906) 185

Gökalp, Seniha (Bk. Göksel Seniha) 11, 12-21, 24, 26, 33, 43, 44, 49, 50, 58, 71, 73-75, 77, 79, 81-85, 87, 91, 92, 97, 99, 103, 104, 106, 108, 110, 111, 114-117, 119-122, 125, 127, 128, 131, 134-136, 138, 139, 144, 147-149, 151, 153, 154, 159-162, 165, 166, 169-174, 176, 179, 183, 184, 187, 189, 192, 193, 196-201, 204-213, 216-219, 221-228, 230-233, 236, 237, 240, 241, 243-246, 248-252, 256, 257, 260-262, 265, 266, 268-272, 274, 275, 277-279, 281-288, 290-295, 297, 299, 300, 302, 303, 305-307, 309-312, 314-318, 320, 321, 323-325, 327-335, 337, 338,

341, 343, 345, 346, 348, 349, 351, 352, 354, 355, 358, 359, 361, 362, 365, 369, 370, 376, 377, 379, 380, 381, 383, 385, 386, 388, 389, 391, 395, 397, 399, 401, 404, 407, 411, 413, 415, 417, 424-426, 428, 430, 431, 433-437, 439, 441, 442, 444-447, 449, 453, 454, 458-464, 466, 467, 469, 471, 472, 474-477, 479, 480, 482, 483, 487, 488, 491, 492, 495, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 507, 509, 513, 515, 518-521, 523, 525, 526, 530, 531, 533, 535, 536, 539-541, 543, 544, 546, 549-551, 553-555, 558, 560-566, 568, 570, 572, 574, 576-578, 580-589, 591, 593
 Gökalp, Sıdkı (Ziya Gökalp'ın kardeşi: 1884-1945) 283
 Gökalp, Türkân (Bk. Yurtcanlı) 8-18, 31
 Gökalp, Vecihe (Ziya Gökalp'ın zevcesi: 1880-1935) 5-21, 24, 26, 27, 32, 43, 58, 94, 112, 154, 171, 231, 290, 369, 517
 Gökalp, Vedad (Ziya Gökalp'ın oğlu, 1903-1903) 185
 Göksel, Ali Nüzhet (Ziya Gökalp'ın dâmâdı, muharrir, edebiyat hocası, vefâtı: 1960) 33, 36, 41, 42, 44, 48, 50, 51, 60, 65, 69, 70, 73, 74, 77, 83, 89, 90, 91, 93, 104, 114, 116, 160, 179, 195, 196, 233, 242, 253, 271, 306, 314, 317, 318, 334, 335, 339, 344, 351, 353, 364, 368, 385, 429, 430, 443, 459, 470, 473, 508, 524, 576, 588, 595
 Göksel, Seniha (Ziya Gökalp'ın büyük kızı, doğumu: 1902; Ali Nüzhet Göksel ile 1926'da evlenmiştir)
 Gök-Tanrı 437
 Gövsa, İbrahim Alâeddin 54
 Graildaut (Grail, Fr. Graal, Saint-Grail; Grail, düz tabak, derin olmayan tekne; Ortazaman lejandına göre İsa'nın son akşam yemeğinde kullandığı çanak. Hz. İsa, haça gerildiği zaman,

Arimathealı Joseph, İsa'nın vücûdundan damlayan kanları toplamak için bu çanağı kullanmıştı. Saint-Grail'in misafirleri gözönünden kayboldular. Çünkü hizmetkârları ahlâkça temiz değildiler. Bu lejand, Malory'nin "Morte d'Arthur"una, Tennyson'un Idylls of the King'ine, Wagner'in "Parsifal"ine ilham kaynağı olmuştur. Daut, okşama, kucağa alma. Gökalp'ın Arap harfleri ile غار الدوت şeklinde yazdığı ve bir lokantanın adı olan bu kelimenin Grail Sevgisi mânâsına geldiğini, Grail-daut şeklinde yazılacağını sanıyoruz) 447

Grote, George (1794-1871) 506
 Gümrü muâhadesi 179

H

Habib Bey (Bolu mebusu) 45
 Hacıbekir şekeri 44, 51
 Hâdisât gazetesi 44
 Hadîs-i Şerîf 455, 544
 Hâkimiyet-i Milliye gazetesi 49, 50
 Hakkı Efendi (Bk. Attâr-zâde) 232
 Halaclar 39
 Halep 534
 Haliç 89, 447
 Halil Bey (askerî doktor) 45
 Halim Sâbit (Bk. Şibây Bey, Şibâyoğlu), Kazanlı profesör, Diyânet İşleri âzâlarından 35, 150, 151, 154, 157, 160-162, 164, 250, 518
 Halk Kütüphanesi 40
 Hamid Rızâ 49
 Hamid Efendi 532
 Harb Hâtıraları (Ali İhsan Sabis) 42
 Hasan Fehmi, (Sinop mebusu) 45
 Hasan Han 49
 Hasan Rauf (Sivas mebusu) 45, 49
 Hâşim Bey (Ceza Reisi Râmiz Molla'nın oğlu, tüccar, Ziya Gökalp'ın yakın dostu) 167
 Hâşim-oğlu (Diyarbakir'de köy) 167
 Havva, Hz. 570

Hayât-i Dinîye (E. Durkheim) 389
 Haydar Ahmed 49
 Hayri Bey (Ziya Gökalp'ın İstanbul'da ev komşusu, memur) 233
 Hayri Efendi (Şeyhülislâm) 23, 45, 49, 152, 154, 491, 538
 Hâzım Bey (garnizonculardan) 45
 Heyd, Uriel 41
 Hıristiyanlar 63
 Hızır-İlyas, Peygamber 333
 High Commission 118
 Hilâl-i Ahmer 74, 76, 80, 81, 84, 189, 202, 206, 355, 359
 Hilmi (Binbaşı) 48
 Hilmi (Kırşehir mutasarrıfı) 45
 Hind 95
Historie de la Civilisation en Angleterre (İngiliz Medeniyeti Tarihi) (Buckle) 28, 148
 Hoca Hanım (Bk. Ümmiye Hanım) 75-77, 79-82, 84, 86, 89, 91, 93, 99, 106, 108, 122, 124, 128, 137, 151, 171, 198, 274, 276, 280, 281, 308, 323, 375, 467, 518
 Hoffding, Harald 28, 52, 128, 129, 284
 Hollanda 231
 Homère 118
 Hürriyet Hanım (Ziya Gökalp'ın ortanca kızı, doğumu, 1908) 6, 8-18, 20, 93, 334, 351
 Hürriyet ve İtilâf Fırkası Merkez-i Umûmîsi 42
 Hüseyin, Hz. 44-49, 52, 53, 69, 73, 128, 311, 346, 359, 509
 Hüseyin Kadri (Balıkesir mebusu) 45, 49
 Hüseyin Tosun Bey (İttihad ve Terakkî'ye mensup, eski mebuslardan) 73
 Hüsnü Bey (Ziya Gökalp'ın dostlarından, Hüsnü Paşa) 48, 50, 232, 235
 Hârezm yürükleri 39

İ

İbrâhim Bey 49
 İbrâhim Karslı 45
 İbrâhim Sâhib 45
 "İçtimâî Tasnifler" (E. Durkheim) 506

İğdemir, Uluğ 24, 66
 İhsan Bey, İttihad ve Terakkî Cemiyeti mensuplarından, eski Mardin mebusu (Bk. İhsan Hanım) 75, 76, 82, 117, 131, 160, 161, 595
 İhsan Hanım (Bk. İhsan Bey, Ziya Gökalp Malta'da iken ailesiyle yakından alâkadar olmuştur; Gökalp, bu zâtın adını sansörden saklamak, İstanbul'da İngilizler tarafından tevkifine sebep olmamak için, bazı mektuplarında İhsan Bey yerine İhsan Hanım yazmıştır.) 534, 575, 578, 579, 595
 İkbal (Ziya Gökalp'ın evindeki emektar hizmetçileri) 69-72, 74-77, 79, 80, 82, 84, 87, 89, 91, 93, 95, 96, 99, 105, 106, 108, 110, 112, 116, 117, 120-122, 124-126, 128, 129, 131, 134-137, 139, 140, 143, 144, 145, 147, 150, 152, 154, 157, 160-162, 164, 165, 166, 170, 172, 173, 175, 176, 178, 180, 185, 188, 189, 191, 192, 197-202, 205-213, 215-225, 227-230, 236, 240-242, 246-250, 253, 257-261, 263, 265, 267, 271, 273-276, 278-283, 285, 287, 289, 291, 294, 295, 304, 311, 317, 319, 321, 325, 328-330, 334-336, 338-341, 346, 349, 350, 354, 357, 361, 364, 373, 375, 377, 380, 383, 384, 390, 395, 396, 406, 413, 418, 425, 427, 428, 430, 431, 433-435, 439-441, 443, 445-448, 451, 453, 456, 459, 461-464, 467, 469, 471, 472, 474, 476, 479, 482-485, 487, 488, 493, 495, 496, 500, 502, 503, 505, 507-510, 512-514, 518-521, 526, 528, 530-532, 534-536, 538-544, 546, 548, 549, 551-556, 558, 560, 563-565, 568, 571, 572, 575, 576, 578, 580-583, 585-594

İkdam gazetesi 50

İleri gazetesi 48

İliade (Homeros) 118

İlmî Istılahlar Encümeni 35

İlyas, Peygamber 333

İnci mecmuası 86, 88

İngiliz; İngilizler 23, 42-46, 48, 49, 51,

70-72, 88, 90, 104, 114, 118, 125, 126, 148, 201, 202, 204, 206, 334, 351, 447, 506
 İngilizce 40, 52, 71, 72, 81, 83, 117, 120, 125, 128, 131, 135, 137, 221-223, 247, 356, 506, 554
 İngiliz lirası 51, 86, 87, 106, 113, 117, 130, 131, 147, 151, 274-279, 284, 477, 478, 577, 578
 İngiltere 44, 49, 97, 98, 118
 İngiltere Sefârethânesi 44
 “İpek Kozası” (Z. Gökalp) 371
 İranîler 451
 İrem Bağı 452
 İskender Paşazâde Mustafa Bey 39
 İslâm; İslâm âlemi; İslâm câmii; İslâm halîfesi; İslâm kongreleri 26, 62, 63, 112, 436, 437
 İslâmiyet 64, 74, 126, 333
 İsmâil Canbulat 45, 48, 49
 İspanyol nezlesi 167
 İstanbul 23-25, 27, 28, 37, 39-52, 54, 55, 69, 71, 73, 75, 77, 78, 79, 89, 92, 94, 97, 98, 99, 104, 107, 114, 116, 128, 151, 155, 157, 160, 167, 174, 179, 196, 197, 206, 209, 211, 215, 223, 232-235, 261, 281-284, 293, 326, 331-334, 342, 346, 356, 366, 380, 381, 391, 406, 450, 456, 491, 492, 497, 500, 506, 509, 524-526, 529, 532, 534, 574, 575, 577, 593, 595
 İstanbul Dârülfünûnu 42, 54
 İstanbul gazetesi 50
 İstanbul Üniversitesi İktisad ve İctimâiyât Enstitüsü 37, 41
 İstiklâl Savaşı 48
 İstiklâl Zaferi 36
 İş mecmuası 55
 İşrâk filozofları 494
 İtalya 24, 29, 49, 121, 143, 217, 286, 295, 462, 466, 496, 502, 565, 569, 575-578, 592, 593, 594, 595
 İtalyan; İtalyan papazları 24, 26, 50, 385, 468, 524
 İtalyanca 356

İtfaiye Müdürlüğü 42, 234
 İttihatçılar 42
 İttihad ve Terakkî Meclis-i Umûmî âzâları; İttihad ve Terakkî Merkez-i Umûmî âzâları 231
 İttihad ve Terakkî Merkez-i Umûmîsi 36
 İzmir 45, 244
 İzzet Bey (garnizonculardan) 45

K

Kafdağı 452
 Kanglılar; Kanglı madrabı 39
 Karacadağ 39, 40, 98
 Karacuk 39
 Kara-Kırgızlar 40
 Karakoyunlular 39
 Karkın boyu 40
 Kartal (semt) 42
 Kayseri 93, 123, 125, 133, 136
 Kâzım Efendi (İstanbul Dârülfünûnu memurlarından) 74
 Kâzım Hüsnü 50
 Kel Ali 49
 Kazvin 583, 584
 Kemal Bey, Kara, eski İâşe nâzırlarından 73, 83, 85, 532
 Kerbelâ 311
 Kerem (saz şairi) 192
 Kevser Şarabı 390
 Kezban, Anadolu kızları 408
 Kınalızâde, Alâeddîn Alî b. Emrullah 583
 Kırırıl, köy (Diyârbekir ili, Yeniköy muhtarlığı) 89, 90, 96
 “Kızıl Destan” (Z. Gökalp) 42
 Kızilelma (Z. Gökalp) 95, 103, 327, 379
 Kitâb-ı Dede Korkut 512
 Koyunoğlu, Ârif Hikmet 41, 50
 Köprülü, Köprülüzâde, Mehmed Fuad 24, 28, 37, 41, 52, 55, 60, 65, 84, 118, 131, 133, 143, 154, 326, 506, 515, 516, 518, 531, 534, 548
 Köprülü, Fâiz Bey 40
 Köprülü, Hadice Hanım 40
 Köprülü, Orhan 40
 Köprülü, Saime İmer 40

Kurtuluş Zaferi 36

Kurûn-ı vustâ 63

“Küçük Kızımın Dilinden” (Z. Gökalp)
140

Küçük Mecmua 28, 39, 40, 319

Kürt, Kürtler 39, 97

Kürtçe 40

L

La Femme dans l'histoire (Gaston Richard)
333

Année Sociologique 506

La vie Religieuse, l'économie et Division du Travail (E. Durkheim) 319

Le Sources de la Guerre (Bouglé) 84

Levanten 28

Limni 23, 24, 37, 41, 43-45, 46, 50-53,
57, 59, 71, 72, 95, 97, 103-110, 115,
122, 125, 143, 160, 197, 216, 568

“Limni’de Dicle Vadisi” 57, 95

Lokman, hekim 529

Londra 23, 44, 48, 51, 179, 252, 329, 346

Londra Konferansı 23, 48, 53, 163, 179

Londra Teklifâtının Metn-i Resmîsi 48

M

Macarlar 40

Mâcid Bey (Dîvân-ı Muhâsebât müme-
yizlerinden) 45, 48

Mahmud (Âyândan) 23, 28, 44, 45, 49,
54, 61, 73, 462, 500, 501, 531

Mahmud Esad 28, 500, 501, 531

Mahmud Kâmil Paşa 44, 45

Mahmud, Paşa, Çürüksulu 23, 28, 44,
45, 49, 54, 61, 73, 462, 500, 501, 531

Malatya 59, 198, 566

Malta 23, 24, 26, 27, 31, 32, 37, 41-54,
59, 64, 69, 73-76, 78, 81, 84, 97-99,
103-107, 109, 113-116, 118, 128,
129, 134, 135, 152, 154, 155, 157,
159, 167, 171, 172, 174, 189, 191,
195-199, 203, 207, 212, 218, 233-
235, 241, 242, 288, 314, 333, 335,
339, 344, 353, 356, 364, 368, 382,
388, 402, 405, 413, 428, 436, 445,

447, 448, 452, 460, 468, 473-476,
478, 479, 481, 491, 492, 496, 505,
509, 516, 517, 522-524, 531, 558,
569, 576, 588, 595

Malta Adasında Esâret Hâtıraları (Hüseyin
Cahit Yalçın) 44, 45, 48, 69

Malta’da Kimler Kaldı 49

“Malta Hâtıratı – Malta’da Türkler”
(Mehmed Şeref) 42, 45, 48

Maltalı; Maltalılar 192, 193, 194, 212,
270, 286

Malta Keçisi 114, 128

“Malta’ya – Kara Günler” (Müfide Ferit) 48

Malta Yolcuları 44, 49

Maltız 201, 275, 294, 523, 524

Maltızca 468

Mamlayef 49

Manas Menkabeti 40

Mansûr, Hallac 64

Manyedof 49

Mardin 481

Marmara 94

Marx, Karl 129, 131

Mazlûm Bey (garnizonculardan) 45

Meclis, Osmanlı Meclis-i Mebûsânı 47,
49, 160, 206, 209, 231, 570

Medeniyet-i İslâmiye Tarihi (Corci Zeydan)
78, 81, 85

Medîne (Malta’da bir kasaba) 450

Mehmed Bey, Karamanlı 524

Mehmed Ali (Trabzon Gümrük Müdürü)
48

Mehmed Ali Begof 49

Mehmed, Andavallı 48

Mehmed (eczacı) 48

Mehmed, Karşlı 45

Mehmetçik (Türk askeri) 408

Memduh Bey (Vali) 45, 47, 81, 188, 231,
235

Menteşe, Halil (Osmanlı Meclis-i Me-
busânı Reisi) 23, 44, 46, 73, 136,
153, 159

Meunier, René 28, 52, 319, 388, 389

Mevlid (Süleyman Çelebi) 64

Mısır 43, 45, 115, 159

Midhat Bey, Bolulu (İttihad ve Terakkî Bolu Kâtib-i mes'ûlû) 45, 453, 532
 Midhat Şükrü, Bleda (İttihad ve Terakkî Umûmî Kâtibi) 23, 44, 45, 48, 49, 73
 Mihran Efendi (Halk Kütüphanesi sahibi) 40
 Millî Hükûmet (Türkiye Cumhuriyeti) 57
 Millî İctimâiyât Kütüphanesi 129
 Millî Tettebûlar Mecmuası 28, 319, 500, 501
 Mirâciye 64
 Mondros 23, 42, 44, 70-93, 95, 97, 99, 104, 118, 188, 234, 257, 280, 327, 332, 492, 500, 509, 568
 Morale (Gaston Richard) 25, 28, 333
 Muallim Nâci 60
 Muammer Bey (Sivas valisi, İttihatçılardan) 45, 47-49, 188, 231, 232, 235
 Muammer (Polis kısm-ı siyâsî müdürü) 48
 Muhammed, Hz. (Hz. Muhammed) 392, 455, 470, 544
 Muhlis, Karslı 45
 Mûsâ, Karslı 45
 Mûsa Kâzım (Bk. Doktor Beyler)
 Mûsa, Salakova 49
 Mustafa Abdülhâlik (Halep valisi) 48
 Mustafa Bey 48, 527
 Mustafa Bey (Bk. İskender Paşa-zâde)
 Mustafa Sabri, Hoca 23, 42
 Müfide Ferid (Tek) 48
 Mümtaz (Miralay) 45, 49
 Mürsel Paşa, Abdüs-Selâmî (askerî kumandan) 45
 Müslüman; Müslümanlar 137, 154, 194, 374, 447, 451
 Müslüman Hintliler 447

N
 Nakşibendî tarîkatı 477
 Napoléon 470
 Napoli 590
 Nasreddin Hoca 169, 554
 Nedim Bey (Pirinççi) 76, 77, 79-81, 108,

110, 159, 161, 190, 192-194, 201, 256, 257, 262, 267, 271-276, 278-283, 288, 290-292, 294, 295, 301, 304, 311, 313, 317, 319, 325, 335, 336, 338-340, 349, 350, 354, 375, 377, 383, 384, 390, 395, 396, 406, 413, 418, 427, 430, 431, 433, 435, 439-441, 443-446, 448, 451, 453, 456, 459, 462-465, 467, 484, 495, 500, 518, 534, 536, 539, 552, 556, 565, 568, 572, 576, 582, 586, 588

Nesîmi Bey (Hâriciye Nâzırı) 45
 Ne Var Ne Yok Sütûnu (Camsab) 42
 Nevzad (Musul Merkez kumandanı) 45
 New York 41, 64
 Numan (İstanbul mebusu) 45

O

Odyssée (Homeros) 118
Olup Biten Şeyler (Ali Nüzhet Göksel) 36, 41
 Osmanlı Lirası 51, 86
 Osmanlı Mebûsân Meclisi 47, 49, 160, 206, 209, 231, 570
 Osmanlı teşkilâtı 61
 Osman Zeki (terzi) 51, 284
 Ozan-Kışla 40

Ö

“Ölümünün XXV. Yıldönümünde Ziya Gökalp’a Âit Bâzı Hâtıralar” (Fuad Köprülü) 55
 Ömer Bey 80
 Ömer Seyfeddin 35, 42

P

Paris 37, 54, 131, 252, 266
 Parmak Çocuk (masal kahramanı) 225
Pas-de Calais 121
 Plutarque 28, 118
 Plotin (Bk. Eflâtun)
 Poitvin 128
 Polis Müdüriyeti (İstanbul) 23, 234
 Polverista Barracks, Polverista Kışlası 103, 114, 116, 288

Prences İna vapuru 23

Proudhon, Pierre 28, 52, 131

Psikoloji (Hoffding) 28, 52, 128, 129, 284

Q

Qu'est-ce Que la Propriété (Proudhon) 131

R

Raçinski, M. 49

Râgıb Bey, (eski Zonguldak mebuslarından) 82, 136, 141, 144-145, 151, 157, 160-166, 171, 173, 175, 176, 178, 188-190, 192, 197-202, 204-207-213, 217, 218, 223, 225, 228, 233, 240, 242, 245, 246, 250, 253, 258, 259, 261, 267

Rahmi Bey (İzmir valisi) 45

Rakka 40

Reale Caddesi (Bk. Street Reale) 447, 452, 492, 496

Resimli Ay Mecmuası 64

Reşad Bey (mutasarrıf) 48

Reuter Ajansı 44

Revu de Métaphysique 61

Rıza (Bursa mebusu) 23, 42, 45, 49, 50, 85, 135, 137, 143, 148

Rıza Bey (Merkez-i Umûmî âzâsı) 45

Rıza Efendi (*Türk Yurdu* mecmuasında çalışanlardan) 85, 135, 137, 143, 148

Rıza Nur 50

Richard, Gaston 28, 52, 333

Rif'at Hoca (İzmit eşrâfindan) 45

Rif'at (Polis Müdürü) 45, 48, 83

Roma 576

Rousseau, Jean Jacques 61

Rum 40, 177, 187, 191

Rus Vapuru 176

Rusya İmparatoru 42

"Rüzgâr'a" (Z. Gökalp) 57, 94

S

Sabahaddin, Prens 54

Sabis, Ali İhsan Paşa 42

Sâbit (vâli) 35, 45, 69, 70, 77, 89, 104, 150, 151, 154, 157, 160-162, 164, 250

Sabri Bey (Saruhan mebusu ve eski Zira-

at vekillerinden) 73

Sadak, Necmeddin 118

Sâdık Bey 23, 42

Sa'dî köy, (Diyârbekir ili, Behramki bucağının Basmil ilçesine bağlı muhtarlık) 90

Safer Bey (Malta sürgünlerinden, subay) 532

Sahra postası 202

Said Halim Paşa 23, 44, 45, 49, 73

Said Molla 23, 42

Sainte-Beuve 131

Saint-Clément kampı (Malta) 104

Saint-Pol suyu 121, 143

Salâh Cimcoz 49

Salîb-i Ahmer 202

Salim Paşa 42

San-Salvador Karârgâhı 45, 46, 105, 107, 115, 152, 154, 159, 160, 162, 183, 188

Sâmî (Malta sürgünlerinden) 49

Selânik 55, 62, 271, 282, 318, 332, 565

Selçukîler; Selçuk prensesleri 39

Selime (Ziya Gökalp'ın hizmetçileri) 69, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 304

Sertel, Sabiha 44, 526

Sertel, Zekeriya 60, 61, 64, 74, 77, 79, 83, 84, 86, 88, 93, 99, 106, 108, 117, 118, 123, 128, 131, 133-135, 148, 151-154, 161, 181, 184, 274-277, 279, 342, 353, 365, 369, 425, 432, 455, 466, 548, 554

Seydî Beşir Karârgâhı 45

Seyyîd Nesîmi 64

Sezâi, Sâmî Paşa-zâde 60

Sezar 470

Sırrî Bey (İşkân-ı muhâcirîn müdür muâvinlerinden) 228, 233, 253

Sicilya 49

Sinop 45, 50

Sirkeci 23, 42

Siverek 40

Sliema (Malta'da sayfiye) 48, 447, 450, 453, 460, 485

Socialisme (Guston Richard) 333

- Sociologie* (Prudhon) 28, 131
 Sorbonne 39
Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Umûmi Tarihi, (Max Beer) 131
 “Söz Dinlemek San’atı” (İbrahim A. Gövsa) 54
 Sûdî Bey (Lazistan mebuslarından) 51, 74, 502, 532
 Süleyman Fâik Paşa (Yozgatlı) 48
 Süleyman Nazif 48, 49
 Süleyman Nu’mân Paşa (Sahra Sıhhiye Reisi) 45
 Sünbüllü köy 90, 96
 Süt Gölü (menkabevî) 437
- Ş**
Şâir Mecmuası 501
 Şark; Şarklılar 35, 36, 40, 43, 46, 163, 333, 347
 Şevket Bey (Miralay) 49
 Şevki Paşa 49
Şiirler ve Halk Masalları (Z. Gökalp) 33, 37
 Şükrü Bey (Maarif Nâzırı) 23, 73, 235
 Şükrü Bey (Muhâcirîn müdürü) 45
- T**
 Tahsin (İzmir mebusu) 45
Taksîm-i A’mâl ve Hayât-ı İktisâdiye (René Meunier) 388
 Talât Paşa 36, 42
Tanin gazetesi 42
 Tanrıöver, Hamdullah Subhi 84
 Tanyu, Hikmet 41
 Tanzimat 27, 61
Tarih-i İlm-i Hukuk (Mahmud Esad) 28, 500, 501, 531, 533
Tasvir gazetesi 48
Tecrübe Üzerine Müesses Psikoloji (H. Hoffding) 128
 Te’lif ve Tercüme Encümeni 128
 Tepegöz hikâyesi 512
Ternoise (Ternovaze) 121
 Tevfik Hâdî (Polis Kısım-ı siyâsî müdürü) 45, 49
 Timurleng 39
 Tolga, Osman 37
Traité de Morale (J. J. Rousseau) 61
 Turan, Dr. Hüseyin-zâde Alî Bey 611
 Turgut Reis 154, 448
 Tünel 177, 187, 191
 Türk 4, 23, 24, 28, 29, 33, 35, 37, 39, 41, 44, 46, 47, 50, 52-54, 64-66, 71, 73, 74, 87, 92, 95, 98, 103, 112, 116, 126, 137, 140, 145, 152-154, 182, 194, 216, 295, 308, 326, 333, 338, 348, 368, 372, 408, 451, 502, 506, 509, 513, 528, 542, 583, 584, 589, 594
 Türkân aşireti 39
 Türk câmii 153
 Türkçe 39, 40, 115, 118, 123, 217, 319, 385, 387-389, 392, 499, 500, 501, 509, 583
Türkçülüğün Esasları (Z. Gökalp) 129
Türk Dünyası gazetesi 52, 126
Türk Edebiyatı’nda İlk Mutasavvıflar (Fuad Köprülü) 28, 52, 326
Turkish Nationalism an Western Civilization (Niyazi Berkes) 41
 Türkiye 36, 41, 42
 Türkiye Büyük Millet Meclisi 49
 Türkiye Cumhuriyeti (Bk. Millî Hükûmet) 36, 41
 Türkler 42, 45, 48, 98, 110, 130, 154, 160, 319, 326, 368, 437, 512
Türk Medeniyeti Tarihi (Z. Gökalp) 333, 506, 509
 Türkmenler 39
 Türk Milleti 350, 408, 503
 Türk Ocağı 35, 152
 Türk seciyesi 503
 Türk Tanrısı 112, 338
 Türk tarihi 509
 Türk Tarih Kurumu 24, 29, 33, 37, 54, 64-66, 73, 74, 95, 98, 112, 140, 145, 182, 338, 372
Türk Tôresi (Z. Gökalp) 506, 509
 “Türk’ün Hitâbı” (Feyzullah Sacid) 244
Türk Yurdu Mecmuası, Türk Yurdu İdârehânesi 35, 52
 Tütengil, Cavit Orhan 41

U

- Ubeydullah Efendi 46
 Uluğ, Şeref (Ziya Gökalp'ın ablası Sâcide Hanım'ın kızı Feyziye Hanım'ın oğlu) 23, 24, 42, 45, 48, 66
 Umûmî Kütüphâne (Public Library, Malta'da) 53
 Uray, Zühdü 131
 Urfa 40, 46, 53, 168

Ü

- Ülgentürk, Nedim (Ziya Gökalp'ın yeğeni Feyziye Hanım'ın kocası eczacı albay) 82, 84, 89
 Ülker (hikâye kahramanı) 112, 338
 "Ülker ile Aydın hikâyesi" (Z. Gökalp) 112, 338
 Ümraniye Hanım, Hoca Hanım (Ziya Gökalp'ın büyü kızı Seniha Hanım'ın husûsi hocası) 26, 77, 82, 84, 93

V

- Vakit gazetesi 28, 52, 71, 82, 83
 Valletta 27, 48, 53, 108, 423, 445, 447, 460, 472, 475, 478, 481, 492, 527, 530, 550
 Vâsî Hoca 42
 Vâsîf (Sivas mebusu) 45, 49
 Vatan gazetesi 55
 Velid Bey (Ebüzziyâ) 532
 Veli Necdet Bey (eski Diyârbekir mebusu) 46, 60, 78, 136, 159
 Verdala, Verdala Kamp 159, 160, 162, 163, 180, 181, 184, 185, 187, 188
 Victoria I (İngiliz Kraliçesi) 153

Y

- Yalçın, Hüseyin Câhid 45, 346, 359
 Yalman, Ahmet Emin 48, 49
 Yaltkaya, Şerefeddin 35
 Yanko (Büyükkada'da gazino sahibi) 333
 Yâsin Sûresi 154
 Yavuz Sultan Selim 76
 Yedigün Mecmuası 44, 46, 48, 49, 52, 54, 55, 69

Yemen 408

- Yenigün gazetesi 52, 231, 244, 271, 554
 Yeni Hayat (Z. Gökalp) 28, 103, 105, 110, 128, 133, 140, 145, 148, 156, 166, 247, 248, 327

Yeni Mecmua 35, 40, 578

- Yeniverdala 8, 23, 26, 28, 45, 47, 53, 54, 187, 188-200, 202-236, 359, 569

- Yeşilköy (Ziya Gökalp'ın huzur içinde yaşamayı tahayyül ettiği köy ve ev) 26, 32, 55, 56, 57, 59, 174, 278, 279, 282, 286, 287, 290, 303, 315, 317, 330, 332, 348, 389, 394, 396, 400, 411, 420, 425, 427, 434, 438, 439, 444-446, 449, 462, 472, 476, 483, 521, 533, 581

Yöntem, Ali Cânib 35**Yunanistan** 42**Yunanlılar** 62**Yusuf, Hasopof** 49**Yusuf, Karslı** 35, 45, 49**Yusuf Rıza** 49**Z****Zaydân, Corci** 78

- Zekeriya (Edirne valisi) 24, 45, 49, 60, 64, 74, 77, 79, 80, 82-84, 86, 88, 93, 99, 105, 106, 108, 110, 112, 116-118, 120, 122-125, 128, 129, 131, 133-137, 140, 141, 144, 145, 147, 148, 150-154, 157, 161, 181, 184, 274-277, 279, 342, 353, 365, 369, 425, 432, 455, 466, 548, 554

- Zeki Megâmiz 51, 75-77, 79-81, 117, 120, 121, 125, 126, 128, 129, 131, 132, 134-137, 139-141, 143-145, 148-151, 154, 160-162, 164-166, 170, 171, 173, 175, 176, 178, 185, 188-194, 197-202, 204-207, 209-211, 213, 214, 217, 218, 220, 221, 223-225, 228-230, 236, 240-242, 245, 246, 248, 250, 258, 259, 261, 267, 284, 507

- Zeki Bey (Ziya Gökalp'ın büyük kızı Seniha Hanım'ın süt kardeşi, memur) 51, 75, 79, 80, 192-194, 229, 230, 236, 284

- Zibo Bacı (Bk. Zübeyde Hanım) 105, 110, 129, 156
- Ziya Gökalp* (Prof. Fuad Köprülü) 23-31, 33, 35-37, 40-51, 53-55, 60, 64-66, 69-96, 98, 99, 103-112, 114-117, 119-122, 124-126, 128, 129, 131, 132, 134-137, 139-141, 143-145, 147-150, 152, 153-155, 157, 160-162, 164-167, 169- 175, 177-185, 188-193, 195-201, 203-213, 215- 225, 227-230, 232-237, 240-251, 253-263, 265-268, 270-283, 285-297, 299- 302, 304-316, 318-325, 327-366, 368-370, 372-377, 379-415, 417-459, 461-595
- Ziya Gökalp Bey* (Ağaoğlu Ahmed) 42, 44, 47, 50, 54
- “Ziya Gökalp Bey” (Ömer Seyfeddin) 42
- “Ziya Gökalp Bey’in Malta’dan İstanbul’a Döndüğü Gün” (Hikmet Koyunoğlu) 50
- Ziya Gökalp et sa Sociologie* (Z. F. Fındıkoğlu) 37
- Ziya Gökalp Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi* (C. O. Tütengil) 41
- Ziya Gökalp, Hayatı ve Eserleri* (A. Nüzhet Göksel) 595
- Ziya Gökalp’in Hayatı ve Malta Mektupları* (A. Nüzhet Göksel) 37, 41, 42, 44, 48, 51, 73, 74, 242, 314, 339, 344, 368, 473, 524, 588, 595
- “Ziya Gökalp’in Neşredilmemiş Yedi Eseri ve Âile Mektupları” (A. Nüzhet Göksel) 69, 70, 77, 89-91, 93, 114, 115, 540
- Ziya Gökalp Külliyyâtı* 33, 37, 60, 66, 95, 98, 112, 140, 145, 182, 338, 372, 512
- Ziya Gökalp Müzesi* 42, 50, 55, 65, 104, 233, 253, 272, 288, 353
- Ziya Gökalp Müzesi ve Ziya Gökalp* 42, 50
- Ziya Gökalp ve Açılan Ziya Gökalp Müzesi* 42, 50, 55
- Ziya Gökalp ve İktisadî Fikirleri* (Osman Tolga) 37
- Ziya Gökalp ve Türk Milliyetçiliği* (Hikmet Tanyu) 41
- Zonguldak 82
- Zülfî Bey, Zülfî-zâde (Ziya Gökalp’ın çocukluk arkadaşı, eski Diyarbakır mebuslarından) 45, 46, 49, 50, 105, 159, 160, 176, 190, 252, 272

II.

LÜGAT, MEFHUM VE MEVZÛLARA GÖRE

A

- Adalet 333, 441, 448, 513, 518, 570
- Ahlâkî müeyyide 62
- Aile 26, 27, 60, 69, 70, 77, 89, 90, 91, 93, 104, 110, 114, 116, 135, 160, 179, 192, 195, 196, 227, 233, 253, 266, 272, 288, 300, 306, 308, 318, 334, 351, 353, 355, 364, 382, 385, 405, 408, 416, 430, 432, 443, 452, 453, 460, 500, 508, 540, 541, 553, 561, 570, 576, 578

Alaturka mûsikî 194

- Allah 24-26, 28, 59, 64, 69, 72, 77-82, 87, 91, 92, 99, 107-110, 112, 119, 120, 122-127, 129, 130, 132, 141, 150, 152-155, 159-162, 164, 168, 171-175, 178-181, 188-193, 195, 198-200, 203, 205, 206, 209-213, 215-223, 225, 227-230, 233, 235-237, 239-245, 247-251, 253-256, 258-263, 265, 268, 270-275, 278-289, 291-295, 297-302, 304-307, 309-328, 330-351,

353-365, 368-370, 372-377, 379-386,
388-408, 410, 411, 413, 415, 416,
418, 419, 421, 423, 424, 426-431,
433-438, 441-450, 452-459, 461-467,
469-474, 476, 477, 480, 483-487,
491, 492, 495, 496, 498, 500, 502-
505, 507-512, 514, 518-523, 525,
527-529, 531, 534-536, 538, 539,
541-546, 548-550, 552-556, 563-565,
568-573, 575, 577-583, 585-595

Alp, unvan 39, 70, 72, 288

Aruz 137

B

Bayram 378, 380, 385, 390, 436

Bey (unvan) 9-11, 14, 23, 39, 42-51, 54,
60, 64, 70, 72-86, 88, 89, 91, 93, 99,
104, 106, 108, 110, 117, 118, 123,
128, 131, 133-136, 143, 148, 151-
154, 156, 157, 159-161, 167, 178,
181, 184, 190, 192-194, 201, 229,
230, 235, 236, 252, 256, 257, 262,
267, 271-284, 288, 290-292, 294,
295, 300, 301, 304, 311, 313, 317-
319, 325, 326, 335, 336, 338-340,
342, 346, 349, 350, 353, 354, 359,
362, 365, 369, 375, 377, 383, 384,
390, 395, 396, 402, 406, 413, 418,
425, 427, 430-433, 435, 439-441,
443-446, 448, 450, 451, 453, 455,
456, 459, 462, 463-467, 484, 495,
498, 500, 502, 503, 506, 515, 516,
518, 524, 526, 527, 531, 532, 534,
536, 539, 548, 552, 554, 556, 565,
568, 572, 576, 582, 586, 588, 595

Bilgi 59

Boy; boy-beyleri 40

C

Câmi, ibâdet yeri 62, 63

Cemâat, Cemâat meclisleri 61, 62, 63

Cemiyet 61, 134, 264

Commun 61, 62

Ç

Çocukluk, çocukluk çağı 357, 426, 465,
566

D

Derslerin faydaları 132, 135

Dikkat 177, 322

Dil sadeliği 524

Din 26, 62, 63, 132, 142, 431, 451

Dinî korku 458

Dinî müeyyide 62

Dost 64

Duygu 352, 493

Düşünmek 395, 415, 468

E

Ehl-i sünnet 64

Eş'ariler 64

E'ûzu okumak 418

F

Fal 306, 341, 531

Felek 89, 292, 312, 383, 408, 412, 433,
437, 539

Felsefe 54, 456

Filozof 108, 241, 371

G

Gazel 137, 194

Gençlik 465

Güneş 119, 143, 144, 155, 243, 245,
295, 409, 483, 529, 537, 548, 561

H

Hakikat 57, 135, 166, 339, 394

Hâl 97, 123, 126, 213, 428, 433, 542

Halife 62

Hars (Bk. millî hars) 137, 524

Hars ve medeniyet 137

Hayata dikkat 322

Hıdırellez 332, 333

Hilâfet 62

Hukukî müeyyide 62

Hulya 55, 56, 151, 246, 282, 286, 395,
439, 533

Hutbe; bayram hutbesi, Cuma hutbesi 63, 64
 Huzûr-ı kalb 416
 Hürriyet, hürriyetsiz yaşamak 5-18, 20, 23, 24, 42, 43, 73-77, 79, 81, 82, 84-87, 89, 91-95, 99, 104, 106, 108, 110, 111, 113-117, 119-122, 124, 125, 127-129, 131, 134, 136, 138-140, 143-145, 147-151, 153, 154, 156, 159-163, 165, 166, 167, 170-176, 178-181, 183-185, 187-193, 195, 197-214, 216-230, 233, 236, 237, 240-243, 245-254, 256-280, 282-284, 287-297, 299-341, 343-347, 349-360, 362-365, 368-370, 372, 375-390, 392, 394-400, 403, 404, 406, 409, 411-413, 416-420, 423, 425-427, 430, 431, 433-435, 437-439, 441-451, 453, 454, 456, 458-467, 469, 470, 472, 473, 475-485, 488, 489, 492, 493, 496, 497-510, 512-515, 517-594

İ

İctimâî cereyanlar 59, 353
 İlâhî 333
 İl-beyleri 40
 İlim 53, 142, 341, 566, 573
 İlim ve mefkûre 338
 İlmiye ocağı 62
 İlmiye tariki 63
 İmân; İmânın şartları 119, 338, 348, 400, 509
 İnanç, unvan 39
 İnsanları sevmek 455
 İnsan ruhu 229
 İrade 253, 287, 307, 322, 326
 İslâm; Câmii 62
 İslâm'ın şartları 62
 İslâm kongreleri 62
 İstidlâl 64
 İstiğrak 64
 İyilik; iyi olmak 438, 511

K

Kader 448, 571

Kadın hukuku 350
 Kâl 64
 Kalemîye tariki 61
 Kasvet 59, 338, 387, 398, 411, 431, 434, 471, 501
 Kazâ 59
 Kilise 63
 Kitap 142
 Koşma 137
 Kutluk, Kutlug, unvan 39
 Kuvvet - fikir nazariyesi 36
 Küçük Dünya (Bk. İnsan Ruhı) 229

M

Madrab 39
 Mahabbetullah 64
 Mahcupluk (Bk. Sıkılganlık) 259, 489
 Manastır 63
 Mâneviyatla tedavi 489
 Maskara (Mashara) günleri 547
 Ma'serî vicdan 61
 Ma'sûk 64
 Medeniyet 78, 80, 81, 85, 215, 383, 451, 473, 524
 Medrese 62
 Mefkûre 85, 343, 419, 526, 537
 Mehâfetullah 64
 Mektep ve dersler 134-136
 Mektup 5, 25, 42-53, 55, 56, 59, 70, 85, 87, 111, 120, 121, 130, 133, 136, 138, 142, 146, 147, 151, 152, 157, 161, 173, 177, 182, 191, 192, 202, 203, 206-211, 213, 224, 243, 246, 260, 261, 263, 285, 292, 295, 298, 303, 307, 308, 311-313, 317, 325, 326, 334, 335, 336, 340, 342, 343, 373, 378, 398-400, 407, 409, 412, 413, 419, 433, 442, 456, 469, 479, 501, 504, 508, 510, 513, 515, 532, 534, 535, 540, 543, 550, 557, 560, 562-564, 570-573, 591, 592, 595
 Mescid 63
 Mess teşkilâtı 107
 Millî hars 458
 Millî lisan 505

Misyonerlik 473
 Muhammedîlik 62
 Mûsikî; Halk mûsikîsi 134, 301
 Mu'tezile 64
 Mülkiye tariki 61

N

Nezaket 473

O

Ocaklar 61
 Okumak 226, 308, 321, 531, 550
 Oymak 40
 Ozan 40

P

Papa 62
 Paskalya 248, 363, 493, 550
 Propaganda 472, 473

R

Rabt-i kalb 494
 Râhibeler 63
 Râhibler 63
 Raks 64
 Ramazan 25, 332, 346, 348, 367, 374, 375, 550
 Reklâm 472
 Roman 53, 555, 566, 586
 Rûhun ezginliği 471
 Ruh hastalığı 427
 Ruh sağlamlığı 511, 562, 574, 575
 Rûhun yaratıcı kudreti 59
 Rüya 151, 348, 440

S

Sadr-ı İslâm 62
 Sekînet 416
 Sevgi 391, 529
 Sevindirik 442
 Seyahat 122, 593
 Seyfiye tariki 61
 Sıkılganlık (Bk. Mahcupluk) 515

Sınıflar 61
 Sinema hastalığı 495
 Sinir hastalığı 314
 Siyasî korku 458
 Siyasî müeyyide 62
 Ş
 Şarkı 137

T

Tasavvuf 64
 Tatlı dil 225, 232, 265, 355, 365, 382, 422, 559, 561
 Tebessüm 169
 Tedâvî-i bi'r-rûh (Bk. Mânevî tedâvi) 489
 Teemmül 367, 440, 515
 Tekke 27, 46, 53, 163, 167, 252
 Tekkeler 63, 64
 Télépathie (Bk. Uzaktan duyuşma) 494
 Théocratique 62
 Türkçülük 27, 59, 451
 Türk mûsikîsi 194

U

Uğur 544
 Umûmî vicdan 528
 Uzaktan duyuşma (Télépathie) 494

V

Vakıflar 62
 Vicdan azâbı 141

Y

Yabgu (unvan) 39
 Yâr 64
 Yapık 437
 Yavuk 565
 Zâhidler 506
 Zaman 25, 174, 200, 233, 312, 400, 403, 431, 457, 470, 506, 523, 594
 Zevk 552
 Zozan 97
 Zühdi; lâ-zühdi 63